

Sylvia Mukheef

ONNISTUMISEN AVAIMET

Millaista on onnistunut koulunuorisotyö ja miten sitä tehdään?

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opinto-ohjelma
Pro gradu -tutkielma

11/2025

TIIVISTELMÄ

Sylvia Mukheef

Onnistumisen avaimet

- Millaista on onnistunut koulunuorisotyö ja miten sitä tehdään?

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimus

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriohjelma

11/2025

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tarkastella onnistuneeksi koettuja yläkouluissa tehtävän koulunuorisotyön hankemuotoisia toteutuksia. Tutkimuskysymyksiä on kaksi. Ensimmäinen pyrkii selvittämään, millaista on onnistuneeksi koettu koulunuorisotyö ja toisen päämääränä on löytää onnistumisen avaimet, eli ymmärtää mitkä tekijät myötävaikuttavat onnistumiseen.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu kolmen toisiaan täydentävän näkökulman varaan. Ensiksi se hyödyntää Tuula Gordonin käsitteellistä erottelua virallisen ja epävirallisen koulun välillä jäsentääkseen koulun arjen muodollisia ja epämuodollisia rakenteita sekä niiden vaikutusta nuorten toimijuuteen. Toiseksi viitekehys nojaa Juha Niemisen esittämiin nuorisotyön funktioihin, joiden avulla tarkastellaan nuorisotyön yleisiä tehtäviä ja niiden toteutumista koulukontekstissa. Kolmanneksi tutkimus hyödyntää Trudi Cooperin määritelmää nuorisotyön yhteisistä piirteistä, jotka tarjoavat käsitteellisen välineen koulunuorisotyön käytäntöjen ymmärtämiseen.

Aineisto kerättiin vuonna 2023 puolistrukturoituina teemahaastatteluina ja siihen osallistui viisi koulunuorisotyöntekijää ja neljä rehtoria viidestä koulusta ympäri Suomen. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla käyttäen Atlas.ti-analysointiohjelmaa.

Tulokset osoittavat, että onnistunut koulunuorisotyö on koulunuorisotyöntekijöiden ja rehtoreiden kokemuksen mukaan ennen kaikkea nuorten kiireetöntä kohtaamista, yhteisöllisyyden rakentamista, osallisuuden vahvistamista ja kouluviihtyvyyden parantamista. Lisäksi havaittiin, että onnistumiseen vaikuttavat erityisesti rehtoreiden tuki, koulun vastaanotto, työntekijän sopivuus tehtävään ja koulunuorisotyölle osoitetut resurssit. Näiden perusteella voidaan todeta, että koulunuorisotyön onnistuminen on yhteisesti sekä koulun että nuorisopalveluiden vastuulla.

Tutkimus tarjoaa arvokasta tietoa koulunuorisotyön tarkasteluun sekä työkalun koulunuorisotyön käytännön toteutusten kehittämiseen ja onnistumisten tuottamiseen jatkossa.

Avainsanat: koulunuorisotyö, nuorisotyö koulussa, nuorisotyö, epävirallinen koulu, onnistuminen, hanketyö

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Sylvia Mukheef

Keys to successful youth work in schools

– What characterizes successful work, and how is it produced?

Master's Thesis

University of Tampere

Social research

Youth Work and Youth Research

11/2025

The purpose of this Master's thesis is to examine project-based school youth work in lower secondary schools and to understand what makes these projects feel successful to youth workers and principals. The study has two research questions. The first focuses on how successful school youth work is described, and the second aims to identify the key factors that support success.

The theoretical framework combines three perspectives. First, Tuula Gordon's idea of the official and unofficial school is used to conceptualise the role and position of school youth work in the school. Second, Juha Nieminen's functions of youth work are used to understand the aims and purposes of youth work, and to examine whether school youth work fits within them. Third, Trudi Cooper's description of the common characteristics of youth work helps to analyze the practices that shape youth work.

The data was collected in 2023 through semi-structured thematic interviews with five youth workers and four principals from five schools across Finland. The data was analyzed using thematic analysis with the Atlas.ti software.

The results show that youth workers and principals see successful school youth work as unhurried and meaningful encounters with young people, building a sense of community, supporting participation, and improving well-being at school. The findings also indicate that success depends on support from principals, a welcoming school environment, the suitability of the youth worker, and sufficient resources. Overall, the study suggests that successful school youth work is a shared responsibility between the school and municipal youth services.

This research offers useful knowledge for developing school youth work and supporting successful practices in the future.

Keywords: school youth work, school well-being, youth work in school, project-based youth work

The originality of this work has been verified using Turnitin OriginalityCheck.

Sisällys

Sisällys	4
1 Johdanto	1
2 Koulunuorisotyö Suomessa.....	4
2.1 Mitä koulunuorisotyö on?	4
2.2 Koulunuorisotyön historia	5
2.3 Koulunuorisotyön hankkeistuminen	7
3 Tutkimuksellinen näkökulma	10
3.1 Nuorisotyölliset päämäärät	10
3.2 Virallinen, epävirallinen ja fyysinen koulu	14
3.2.1 Virallisen, epävirallisen ja fyysisen koulun jaottelu.....	14
3.2.2 Koulunuorisotyön paikka epävirallisen ja fyysisen koulun alueella	16
3.3 Onnistumisen jäsentäminen nuorisotyön päämäärien ja koulun tarkasteluserrosten avulla.....	19
4 Tutkimuksen metodit	21
4.1 Tutkimuskysymykset	21
4.2 Metodologiset lähtökohdat	21
4.3 Rehtorien ja koulunuorisotyöntekijöiden haastattelut	23
4.3.1 Haastateltavien valinta.....	23
4.3.2 Haastatteluiden toteutus	24
4.4 Aineiston analysointi.....	25
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	27
5 Onnistuminen ja sen avaimet	31
5.1 Onnistuneeksi koettu koulunuorisotyö	31
5.1.1 Kiireetöntä kohtaamista	32
5.1.2 Yhteisöllisyyden rakentamista, osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä.....	35
5.2 Onnistumisen avaimet.....	37
5.2.1 Rehtorin tuki ja koulun vastaanotto.....	37
5.2.2 Koulunuorisotyöntekijän sopivuus tehtävään.....	40

5.2.3 Koulunuorisotyön resurssit	42
5.2.4 Suhde oppilashuoltoon, yhteinen tahtotila ja työn pysyvyys	45
6 Johtopäätökset.....	48
6.1 Koulunuorisotyö on kuin vuorikiipeilyä	48
6.1.1. Huippu - tätä se on parhaimmillaan	49
6.1.2. Kiipeäminen - näin työtä käytännössä tehdään.....	50
6.1.3. Varusteet - nämä pitää olla kunnossa.....	51
6.2 Lopuksi	52
Lähteet	53
7 Liitteet.....	60
Luettelo kuvioista ja taulukoista.....	62

1 Johdanto

Tässä tutkielmassa tarkastelen koulunuorisotyön onnistumista ja miten se tapahtuu. Tarkoituksena on selvittää, löytyykö erilaisten koulunuorisotyön onnistumisen kokemusten väliltä sellaisia yhteisiä tekijöitä, joilla voidaan selittää onnistumisia ja mahdollistaa niitä tulevaisuudessa. Käsitteenä koulunuorisotyö ei ole kovin tarkkarajainen, ja toisaalta samankaltaisesta työstä voidaan käyttää toisenlaisiakin nimityksiä (mm. nuorisotyö kouluilla ja kouluvalmennus). Tässä tutkielmassa koulunuorisotyöllä tarkoitetaan sellaista kuntien nuorisopalveluiden ja koulun yhteistyötä, jossa nuorisotyöntekijä on osa koulun arkea ja työyhteisöä, ja satunnaisen kouluvierailujen sijaan nuorisotyöntekijän työajasta on osoitettu huomattavan suuri osa nuorten kohtaamiseen koululla koulupäivän aikana (esim. Koskela 2023, 69).

Koulunuorisotyö, siinä mielessä kuin sitä tässä tutkielmassa tarkastellaan, on suhteellisen uusi työmuoto Suomessa. Vaikka koulun ja nuorisotyön yhteistyötä on tehty eri muodoissaan jo pitkään, pitkäkestoisemmän, suunnitelmallisemmän ja tavoitteellisemmän yhteistyön katsotaan alkaneen vasta 2000-luvulla (Kiilakoski 2014, 12). Aiemmin projektiluontoisen (mt.) yhteistyön sijaan koulunuorisotyö kietoutuu huomattavasti aiempaa vahvemmin koulun arkeen ja koulutyöhön. Koulunuorisotyöntekijä saa parhaimmillaan vierailijan aseman sijaan olla koululla osa laajempaa kasvattajayhteisöä, johon kuuluvat mm. rehtori, opettajat, oppilashuolto-ryhmän jäsenet ja koulunkäynnin avustajat. Tällöin nuorisotyöntekijästä tulee nuorten hyvinvointia tukeva toimija koulun arjessa, vaikuttaen sekä yksilö- että ryhmätasolla. (Jurvanen ym., 2021.)

Koulunuorisotyön kasvaneesta merkityksestä kertoo myös se, että sen potentiaali on viime vuosina tunnustettu myös valtiovallan taholta useissa koulutusta ohjaavissa dokumenteissa ja valtionavustusten jaossa. Esimerkiksi hallituksen esityksessä oppivelvollisuuden laajentamisesta todetaan, että monet lakia tukevaan kyselyyn vastanneista opetushenkilöstön edustajista kaipaavat myös *erilaisia osallistamisen ammattilaisia koulun tueksi, kuten yhteisöllisen oppilashuollon osaajia ja nuorisotyöntekijöitä* (Hallituksen esitys 54/2022). Vuonna 2023 koulunuorisotyö mainittiin hallitusohjelmassa seuraavin sanoin: ”*Hallitus edistää koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä sekä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa*” (Valtioneuvosto 2023, 94). Kauppisen ym. (2024, 61) mukaan tämä osoittaa, että nuorisotyöllä nähdään omaa, muista poikkeavaa osaamista ja kykyä vastata tunnistettuihin tarpeisiin.

Vuonna 2020 aluehallintovirastot (AVI:t) jakoivat kunnille kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön erityisavustusta yhteensä 6,5 miljoonaa euroa. Taustalla vaikutti tarve puuttua ennaltaehkäisevästi koronapandemian aiheuttamiin sosiaalisiin haittoihin. (AVI 2020.) Silloin 114 kuntaa sai avustusta. Vuonna 2023 AVI:t jakoivat 152 toimijalle, pääosin kunnille, yhteensä 7 miljoonaa euroa kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä varten. Avustus kohdennettiin koronapandemian aiheuttamien sosiaalisten haittojen ehkäisyyn ja nuorten hyvinvoinnin sekä kouluun kiinnittymisen vahvistamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen (AVI 2023). Vuonna 2024 vastaavaa avustusta myönnettiin 5,5 miljoonaa euroa yhteensä 138 toimijalle. Tämän hankkeen tavoitteeksi oli määritelty yhteisöllisyyden vahvistaminen, nuorten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisääminen, koulukiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisen aikuisen tarjoaminen nuorten kouluarkeen (AVI 2024b). Kuten näistä luvuista saattaa huomata, huomattavan suuressa osassa Suomen kuntia on tehty viime vuosina koulunuorisotyötä joko kokonaan tai osittain hankerahoituksella. Monissa näistä kunnista työtä alettiin tekemään (tässä tutkielmassa tarkoitettulla tavalla) vasta valtionavustusten myötä (Kauppinen ym. 2024, 62–63).

Kiinnostus aiheeseen nousee omasta työstäni kunnallisena koulunuorisotyöntekijänä, jossa olen toiminut alkuvuodesta 2021 lähtien. Omalla kohdallani työ alkoi samanaikaisesti monien muiden kuntien kanssa ensimmäisessä AVI:n rahoittamassa koulunuorisotyöhankkeessa. Hanke koettiin onnistuneeksi omalla paikkakunnallani. Työ tuntui merkittävältä ja sille löytyi koulusta paikka ja selkeä tarve. Hankkeen onnistumista kuvaa myös se, että tätä kirjoittaessani tällä kyseisellä kunnalla on koulunuorisotyössä kaksi vakituista työntekijää yhden kehittämiss-hanketyöntekijän lisäksi. Verkostoiduttuani muiden kuntien koulunuorisotyöntekijöiden kanssa huomasin pian, että kokemus hankkeiden onnistumisesta vaihteli suuresti eri paikkakuntien välillä. Tämä herätti mielenkiintoni selvittää, että mitkä tekijät vaikuttavat koulunuorisotyön onnistumiseen erityisesti hankemuotoisessa työskentelyssä.

Keväällä 2023 suoritin opintoihini liittyvän työharjoittelun Lounais-Suomen aluehallintoviraston (LSAVI) nuorisotoimen vastuualueella. Harjoittelun aikana kävi selväksi, ettei hankeraporttien lisäksi koulunuorisotyöhankkeista ole paljoakaan koottua tietoa. Ylipäänsä koulunuorisotyöstä oli kirjoitettu melko vähän. Hankkeiden kautta aloitettuun koulunuorisotyön onnistumiseen tai epäonnistumiseen johtavista tekijöistä en kuitenkaan löytänyt tutkimusta. Niinpä päätin tarttua aiheeseen omassa pro gradu –tutkielmassani. Kevään 2023 jälkeen kirjallisuutta

ja tutkimustietoakin on tullut lisää. Oman opinnäyteprosessini aikana on julkaistu useita artikkeleita ja tutkimuksia koulunuorisotyöstä. Merkittävimpiä lähteitä tässä ovat tuoreet julkaisut, kuten Poikkeusoloista uuden kynnykselle - kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023 (Kauppinen ym. 2024), ja Koulunuorisotyö (esim. Nieminen, 2023 & Hotokka 2023).

Tutkimuskysymyksiä on kaksi. Ensimmäisen avulla selvitän, millaista onnistunut koulunuorisotyö on koulunuorisotyöntekijöiden ja rehtoreiden näkökulmasta. Toiseksi kysyn, mitkä tekijät myötävaikuttavat sen saavuttamiseen. Tutkielma keskittyy aluehallintovirastojen myöntämää valtionavustusta saaneiden, hankemuotoisena alkaneiden ja AVI:n arvion mukaan onnistuneiden koulunuorisotyön toteutusten tarkasteluun. Tutkimusaineisto koostuu yhteensä seitsemästä haastattelusta, joista viisi on koulunuorisotyöntekijöiden yksilöhaastatteluita ja kaksi rehtoreiden parihaastatteluita. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina vuoden 2023 kesällä ja syksyllä.

Oman kokemukseni ja muiden koulunuorisotyöntekijöiden kanssa käymieni keskustelujen perusteella olin jo ennen tähän tutkimusprosessiin lähtemistä muodostanut jonkinlaisen käsityksen niistä syistä, jotka edesauttavat koulunuorisotyön onnistumista. Otin asian huomioon haastatteluissa, jotta omat ennakkokäsitykseni eivät johdattelisi tutkimustuloksia. En keskustellut haastateltavien kanssa tutkimukseen liittyvistä aiheista ennen varsinaisia haastattelutilanteita, enkä kommentoinut heidän vastauksiaan haastatteluiden aikana.

Tutkielma etenee seuraavalla tavalla: Tämän johdantoluvun jälkeen, tutkielman toisessa luvussa, määrittelen koulunuorisotyötä tarkemmin, avaan sen historiaa ja esittelen sen nykytilannetta suomalaisen nuorisotyön kentällä. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuskeskustelut, joihin tämä tutkielma liittyy. Peilaan koulunuorisotyön nuorisotyöllisyyttä Niemisen (2007) ja Cooperin (2018) näkemyksiin nuorisotyön tehtävistä ja piirteistä, ja tarkastelen sen sijoittumista virallisen ja epävirallisen koulun välille (Lahelma & Gordon 2003). Neljäs luku käsittelee tutkimuksen toteuttamista, tutkimusmetologisia ja -eettisiä kysymyksiä. Kuvaan siinä tutkimusprosessin kulkua alusta loppuun asti ja perustelen tutkimukseen valittujen kuntien valintaa. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen päähavainnot. Kuudennessa luvussa vedän yhteen tutkimuksessa esiin nousseet havainnot ja pohdin niitä vuoropuhelussa aiemman tutkimustiedon kanssa sekä pohdin tutkimuksen yhteiskunnallista merkitystä ja esitän jatkotutkimusaiheita.

2 Koulunuorisotyö Suomessa

2.1 Mitä koulunuorisotyö on?

Koulunuorisotyö ei ole käsitteenä täysin vakiintunut eikä tarkkarajainen. Koulunuorisotyö on peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa tehtävä, kehittymässä ja laajenemassa oleva nuorisotyön muoto. Pääsääntöisesti Suomessa koulunuorisotyötä toteuttavat kuntien nuorisopalvelut. Jotkut koulut ovat palkanneet työntekijöitä koulunuorisotyöhön verrattaviin tai sitä muistuttaviin tehtäviin erilaisin nimikkein (Kolehmainen & Lahtinen, 2023).

Nuorisotutkimusseuran julkaisussa *Mitä koulunuorisotyö on? Tutkimuskatsaus koulunuorisotyön määritelmiin ja tavoitteisiin* tuodaan esiin ajatus siitä, että koulunuorisotyö tuo kouluun jotakin sellaista, mitä siellä ei ole: nuorisotyöllisen työotteen (Jurvanen ym. 2021). Se liittyy koulun kasvattajayhteisöön ja hyvinvointitehtävään laajalla kirjolla kokonaisvaltaisempaa osaamista nuorten elämästä ja vapaa-ajasta säilyttäen kuitenkin säilyttäen riippumattomuuden ja itsenäisyyden (Kivijärvi ym. 2022, 75–76).

Koulunuorisotyön toteuttaminen vaihtelee kuntien välillä suuresti niin menetelmien, tavoitteiden kuin kattavuudenkin osalta (Kivijärvi ym. 2022, 50). Yleisiä työmuotoja ovat esimerkiksi välituntitoiminta, oppituntivierailut ja oppilashuollon tukena toimiminen. Työtä voidaan tehdä niin yksilöiden, luokkaryhmien kuin pienryhmien, kuten kaveriporukoiden parissa (esim. Ahlberg ym. 2014.). Nuorisotyöntekijän rooli koulussa on moninainen. Siihen liittyy mm. turvalisena aikuisena oleminen nuorille, kasvattajana toimiminen arkisissa asioissa, erityisesti ihmissuhdetaidoissa, sekä yhteisöllisyyden kehittäjänä, kiusaamisen ehkäisijänä ja innostajana toimiminen (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 58–60 ja Kivijärvi ym. 2022, 59).

2.2 Koulunuorisotyön historia

Vaikka käsitteenä ja nykymuodossaan tunnettuna työmuotona koulunuorisotyö on suhteellisen uusi lähestymistapa Suomessa, Niemisen (2023, 17) mukaan se ei ole suinkaan ilmestynyt tyhjältä, vaan se on jatkumoa käytännölle, jossa oppilaitosten yhteen kokoamia nuoria tuetaan, ohjataan ja kontrolloidaan opetuksen ulkopuolella. Ensimmäiset viitteet nuorten vapaa-aikaan kohdistuvasta työmuodosta ajoittuvat jopa lähes neljänsadan vuoden päähän 1600-luvulle. Kuninginkaallisen Turun Akatemian perustamisen myötä heräsi huoli nuorten vapaa-ajan sosiaalisesta elämästä, ja professoreita asetettiin valvomaan heidän muodostamiaan ryhmiä. Tuolloin opettajat vastasivat opetuksen lisäksi myös vapaa-ajan aktiviteeteista, ja koulu oli kietoutunut nuorten elämään muutenkin kuin vain oppilaitoksena. Myöhemmin, 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, perustettiin kansalaisjärjestöjä, niin ikään opettajien vetämiä, jotka ovat rakentaneet perustan modernille nuorisotyölle yhdessä kirkon rippikoulutoiminnan kanssa. (Niemi 2023, 17.)

1940-luvulla nuorisotyö alkoi vakiintua käsitteenä ja eriytyä omaksi ammattialakseen (Niemi 2023, 17). Samalla vuosikymmenellä perustettiin opetusministeriön alle nuorisotyölautakunta ja lähetettiin kuntiin kiertokirje, jossa kannustettiin kunnan, nuorisojärjestöjen, kodin, koulun ja seurakunnan yhteistyötä nuorisotyön saralla (Niemi & Honkatukia 2017, 35). Koulun ja nuorisotyön yhteistyönä tuotettiin koulutuksia ja tukimateriaaleja kerhotoimintaan (Kauppinen ym. 2024, 59).

1970-luvulla nuorisotyön asema omana ammattialanaan vahvistui peruskoulujärjestelmän vakiinnuttamisen myötä. Nuorisotyön nähtiin perustuvan vahvasti vapaaehtoisuuteen ja vapaa-aikaan. Seuraavalla vuosikymmenellä kouluissa tehtävä nuorisotyö kohdistui peruskoulunsa päättäneisiin nuoriin opetussuunnitelman ulkopuolella tai koulun jälkeiseen kerhotoimintaan (mt., 59–60). 1990-luvulle tultaessa nuorisotyö ja koulu keskittyivät oman perustyönsä toteuttamiseen ja yhteistyö lakkasi hetkellisesti (mt., 62). Nuorisotyö ei enää liittynyt perusopetusta säättävään lakiin, kuten aiemmin oli ollut (Niemi 2023, 19).

Nuorisotutkija Tomi Kiilakosken (2014, 9) mukaan 2000-luvun alussa koulumaailmassa oli selkeä tarve uudelle työtelle, johon nuorisotyölliset menetelmät sopivat loistavasti.

Myös Kauppinen ja kumppaneiden (2024, 60) mukaan 2000-luvulla useissa suomalaisissa kunnissa huomattiin tarvetta nuorisotyön ja koulun yhteistyölle.

Ensimmäiset kouluissa tehtävään nuorisotyöhön liittyvät hankkeet aloitettiin vuonna 2002 Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän kaupungin yhteistyönä (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 10). Tuolloin valtiolla ei ollut kiinnostusta ohjata työtä, joten toimintaa ei tilastoitu riittävän kattavasti sen laajuuden arvioinnin näkökulmasta. (Kauppinen ym. 2024, 60.) Nuorisolaissa (72/2006, §2) nuorisotyö nähtiin liittyvän nimenomaan nuoren omaan vapaa-aikaan koulun ulkopuolella. Kolehmaisen ja Lahtisen (2014, 14) mukaan koulun ja nuorisotyön yhteistoiminta sai 2010-luvulla uusia muotoja ja alkoi kehittyä tavoitteellisempaan yhteistyöhön, mikä sai myös valtiovalan kiinnostumaan asiasta. Vuonna 2014 uusitun valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa mainittiin nuorisotyö koulun yhteistyötahoista puhuttaessa ja yksilöllisen oppilashuollon yhteistyökumppanina (OPH 2014, 36). Vuoden 2016 nuorisolaissa ei enää rajattu nuorisotyön toimialuetta koskemaan vain nuoren vapaa-aikaa (Nuorisolaki 1285/2016), mikä vahvisti koulunuorisotyön asemaa yhtenä nuorisotyön työmuotona.

Nuorisotyö ja koulu ovat siis historian saatossa kietoutuneet toisiinsa eri tavoin, eivätkä ole täysin vieraita toisilleen. Nykymuotoinen koulunuorisotyö alkoi kehittymään 2000-luvulla eri puolilla Suomea. (Kauppinen ym. 2024, 60). Siitä lähtien se on huomattavasti laajentunut ja kasvattanut merkitystään valtakunnallisesti, niin että tällä hetkellä sitä tehdään ainakin jossakin muodossa suurimmassa osassa kuntia. (Kivijärvi ym. 2022, 50.) Koulunuorisotyö on saanut uusia muotoja ja työtapoja. Kouluyhteistyön ja vierailujen lisäksi nuorisotyöntekijöistä on tullut kiinteämpi osa kouluyhteisöä (Kauppinen ym. 2024, 60).

2.3 Koulunuorisotyön hankkeistuminen

Nykypäivänä koulunuorisotyö on merkittävä osa kuntien nuorisotyötä. Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskuksen Verken (2021, 11) vuonna 2021 tekemän kyselyn mukaan koulunuorisotyö oli toiseksi yleisin työmuoto kunnallisessa nuorisotyössä. Kyselyyn vastasi vajaa tuhat nuorisotoimien työntekijää, joista kolmannes vastasi, että kunnassa tehdään koulunuorisotyötä.

Vuonna 2023 aluehallintovirasto teki peruspalveluiden arviointiselvityksen, johon vastasivat kaikki Manner-Suomen kunnat. Selvityksen mukaan koulunuorisotyötä toteuttaa peruskoulussa 94 prosenttia kunnista ja toisen asteen oppilaitoksissa 77 prosenttia kunnista. (AVI 2024a.) Kivijärven ym. (2022, 50) mukaan eri kuntien toteutuksissa on todennäköisesti suurta vaihtelua resursseissa, tavoitteissa, menetelmissä ja työn kattavuudessa. Käsitys koulunuorisotyöstä ja sen laajuudesta saattaa siis vaihdella huomattavasti. Tästä ei ole toistaiseksi tehty laajaa selvitystä. Voidaan kuitenkin todeta, että koulunuorisotyö on laajalle levinnyt ja nopeasti kasvava osa kunnissa tehtävää nuorisotyötä.

Kiilakosken (2014) mukaan kuntakohtainen vaihtelu on niin suurta osittain siksi, koska nykymuotoisen koulu- ja oppilaitosnuorisotyön syntyä ei ole ohjattu valtakunnallisesti, vaan se on kasvanut omia aikojaan yksittäisistä kunnista ja kuntien välisistä verkostoista käsin. Valtiovalta kiinnostui koulunuorisotyöstä vasta myöhemmin ja alkoi rahoittamaan sitä laajemmin vasta koronapandemian myötä vuonna 2020 (Kauppinen ym. 2024, 61). Samana vuonna nimettiin myös osaamiskeskus kehittämään kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä (OKM 2020b).

Sittemmin valtionavustuksia kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön on jaettu aluehallintovirastojen kautta jo useamman kerran. Taulukossa 1 on eriteltyä aluehallintovirastojen myöntämät valtionavustukset kunnille summineen ja painotuksineen. Avustuksia on jaettu sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön aloittamiseen että jo olemassa olevan työn kehittämiseen. Taulukosta voidaan nähdä, että työtä on tehty hyvin laajasti ainakin osittain hankerahoituksella, joskin valtionavustusta saaneiden kuntien määrä on vuoden 2022 jälkeen vähentynyt.

Myöntämisvuosi	Summa yhteensä	Avustusta saaneita kuntia	Avustuksen käyttötarkoitus
2020	6,5 miljoonaa euroa	114	Tasoittamaan koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.
2022	7 miljoonaa euroa	152	Vähentämään koronapandemian aikaisten rajoitusten kielteisiä vaikutuksia nuoriin, ja tukemaan Ukrainasta Suomeen saapuneita nuoria.
2024	5,5 miljoonaa euroa	138	Yhteisöllisyyden vahvistaminen, nuorten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisääminen, kiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisen aikuisen läsnäolon tarjoaminen
2025	5 miljoonaa euroa	79	Yhteisöllisyyden vahvistaminen, nuorten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisääminen, kiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisen aikuisen läsnäolon tarjoaminen

Taulukko 1 Aluehallintovirastojen jakamat valtionavustukset koulu- ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä varten. Lähteet: AVI 2020, AVI 2023, AVI 2024b ja AVI 2025

Vuonna 2023 koulunuorisotyö mainittiin ensimmäistä kertaa hallitusohjelmassa, joskin lyhyesti, lupaamalla että “hallitus edistää koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä sekä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa” (Valtioneuvosto 2023, 94). Koulunuorisotyö mainittiin myös ensimmäistä kertaa valtion budjetti-arviossa vuoden 2024 talousarvioesityksen momentissa 51, kun sille varattiin 3 miljoonaa euroa (Valtioneuvosto 2023/2024). Kauppisen ym. (2024, 59) toteavat, että ennen itsenäisesti kehittynyttä koulunuorisotyötä kehitetään nyt myös valtiovallan rahoittamana.

Sekä Nuorisotutkimusseuran tekemän kyselyn ja aluehallintovirastojen tekemän selvityksen mukaan yli 90 prosenttia kunnista tekee koulunuorisotyötä (Kivijärvi ym. 2022, 51 & AVI 2024a). Lisäksi ja mahdollisesti osittain päällekkäin tämän luvun kanssa ovat kaikki muut hankkeet ja työmuodot, jotka muistuttavat läheisesti koulunuorisotyötä. Esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön kouluille jakama avustus perusopetuksen sitouttavan kouluyhteistyön toimintamallin kehittämiseen (OKM, 2021). Hirsijärven ym. (2009, 152) mukaan olisi tärkeää, että koulunuorisotyötä määriteltäisiin tarkemmin sen tarkastelemisen ja tilastoimisen helpottamiseksi. Koulunuorisotyön osaamiskeskus Nuoska on aloittanut työn kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön määrittämiseksi (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, n.d.).

Koulunuorisotyö on siis tällä hetkellä voimakkaasti kehittyvä ja pitkälti hankkeiden varassa toimiva työmuoto. Joskin valtionavustusta saaneiden kuntien väheneminen samalla koulunuorisotyön yleistyessä viittaisi siihen, että yhtä useammassa kunnassa koulunuorisotyötä tehdään omarahoitteisesti. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan koulunuorisotyötä peilaten sitä aiempiin nuorisotyötä ja koulua koskeviin teorioihin.

3 Tutkimuksellinen näkökulma

Tämä luku auttaa jäsentämään kysymystä koulunuorisotyön onnistumisesta. Tässä luvussa esittelen teoreettista pohjaa nuorisotyölle osana koulun arkea ja esitän ajatuksia myös onnistumisen tarkasteluun. Taustateorioina käytän erityisesti Juha Niemisen (Nieminen 2007) ja Trudi Cooperin (Cooper 2018) jäsenyyksiä nuorisotyöstä sekä Tuula Gordonin ja tämän tutkijakumppaneiden jäsenystä koulun tarkastelukerrostumista (Lahelma & Gordon 2003).

Ensimmäisessä osassa käsittelen nuorisotyön yleisiä tavoitteita ja määritelmiä luodakseni pohjan ja toisaalta myös peilauspinnan koulunuorisotyön onnistumiselle. Tämän tutkimuksen taustaoletuksena on, että koulunuorisotyö istuu siihen eetokseen, joka kattaa kaiken nuorisotyöllisen toiminnan ja siten myös toteuttaa nuorisotyön päämääriä.

Toisessa osassa esittelen kolme koulun tarkastelukerrostumaa; virallisen, epävirallisen ja fyysisen koulun ja koulunuorisotyön sijoittumista niihin. Tämä on tärkeää, sillä siinä kaksi monella tapaa erilaista maailmaa kohtaavat toisensa vapaaehtoisuuteen perustuvan nuorisotyön toimiessa oppivelvollisuuden toteutumista valvovassa ja toteuttavassa kouluympäristössä.

Viimeisessä alaluvussa pohdin koulunuorisotyön onnistumisen jäsentämistä näiden kahden yllä mainitun näkökulman avulla.

3.1 Nuorisotyölliset päämäärät

Esittelen tässä luvussa tutkijoiden ajatuksia nuorisotyöstä ja sen päämääristä tarkastellakseni miten ne toteutuvat koulunuorisotyössä. Koulunuorisotyön on pelätty jäävän koululaitoksen intressien alle hukaten nuorisotyöllisen otteen (mm. Kivijärvi ym. 2022, 59). Tästä syystä aiheetta on syytä tarkastella lähemmin, jotta voidaan arvioida koulunuorisotyön onnistumista yhtenä nuorisotyön työmuotona.

Nuorisotyöllä on moni muotoja, ja sitä toteutetaan monien eri tahojen toimesta. Kuten nuorisotyön kentät, myös nuorisotyön määrittely on laaja aihe ja siinä on paljon erilaisia näkökulmia. Kiilakoski (Kiilakoski ym. 2015, 15) toteaaakin nuorisotyön määrittelyn riippuvan näkökulmasta; puhutaanko työntekijän käytännön työtavoista, nuorisopoliittisista suuntauksista vai tutkijoiden havainnoista. Toki Suomessa on myös lainsäädäntöä liittyen nuorisotyöhön.

Nuorisolaki (1285/2016, 2 §) osoittaa nuorisotyön tehtäväksi *edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa; tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista; tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa; edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.*

Laki määrittelee ja ohjaa, millaista nuorisotyötä kuntien on käytännössä tehtävä. Pelkästään lailla ei kuitenkaan voida määrittellä nuorisotyötä, sillä lain laatimiseen tarvitaan jonkinlainen käsitys nuorisotyöstä, sen tehtävistä ja päämääristä. Laki päivittyy ajan ja nuorisotyön kehityksen myötä, kuten koulunuorisotyön historiastakin voidaan nähdä (ks. luku 2.2). Seuraavaksi tarkastelen tutkijoiden näkemyksiä nuorisotyön tehtävistä, tavoitteista ja piirteistä.

Nuorisotyön tutkija ja yliopisto-opettaja Juha Niemisen jäsenitys nuorisotyön perustehtävistä (Nieminen 2007, 21–27) kuvaa nuorisotyön yhteisiä ja yleisiä tehtäviä, jotka korostuvat eri tavoin eri tahojen toteuttamassa nuorisotyössä. Niemisen jäsennyksessä nuorisotyöllä on neljä perustehtävää: sosialisaatiofunktio, personalisaatiofunktio, kompensatiofunktio sekä resurssointi- ja allokoointifunktio. Nämä tehtävät kuvaavat nuorisotyön syitä ja tarkoituseriä, eli miksi nuorisotyötä tehdään. Ne pyrkivät tuomaan esiin nuorisotyön ytimen. Funktioiden kuvaukset on esitelty alla olevassa taulukossa 2.

Perustehtävä	Tehtävän kuvaus
Sosialisaatio-funktio	Nuorten liittäminen kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseniksi. Ympäröivässä kulttuurissa ja yhteiskunnassa hyväksi todettujen arvojen, roolien, käyttäytymistapojen ja toimintamallien siirtäminen uudelle sukupolvelle. Antaa nuorille mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.
Personalisaatio-funktio	Nuoren kehittymisen ohjaaminen itsenäiseksi sekä omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tuntevaksi yksilöksi. Nuoren yksilöllisyyden, ainutlaatuisuuden ja omaleimaisuuden tunnistaminen, tunnustaminen ja tukeminen. Tilaisuuksien tarjoaminen inhimilliselle kasvulle ja innostaville oppimiskokemuksille sekä jokaisessa nuoressa olevia henkilökohtaisien mahdollisuuksien kehittäminen.
Kompensaatio-funktio	Nuorten sosialisaatioissa ja personalisaatioissa ilmenevien puutteiden tasoittaminen ja vaikeuksien korjaaminen. Niiden nuorten ohjaaminen ja auttaminen, joilla on ongelmia liittyä yhteiskuntaan tai toteuttaa omia persoonallisia mahdollisuuksiaan. Nuorten tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja henkilökohtaiseen elämänhallintaan liittyvien ongelmien korjaaminen.
Resursointi- ja allokointifunktio	Yhteiskunnan nuorille osoittamiin resursseihin ja niiden suuntautumiseen vaikuttaminen. Nuorten osallistaminen heitä itseään koskeviin asioihin.

Taulukko 2. Tiivistelmä nuorisotyön perustehtävistä ja niiden kuvauksista (Nieminen 2007, 21–27).

Nuorisotyön perustehtävän lisäksi on tarpeen tarkastella myös sitä kuvaaviin piirteisiin ja työn käytännöllisiin lähtökohtiin. Englantilaisen nuorisotutkijan, Trudi Cooperin (2018, 11–14), näkemyksen mukaan nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja sitä tehdään nuorilähtöisesti luomalla nuoreen suhde. Cooper korostaa myös nuorisotyön kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja sen yhteiskunnallista ulottuvuutta. Nämä viisi piirrettä kuvaavat tapoja, joilla nuorisotyötä tehdään ja joista nuorisotyöllisen työtteen voi tunnistaa. Taulukossa 3 on tiivistettynä näkemyksen pääkohdat ja niiden kuvaukset.

Piirre	Kuvaus
Nuorilähtöisyys	Nuoret osallistuvat nuorisotyöhön vapaaehtoisesti. Heillä on oikeus tulla ja lähteä omasta tahdostaan, mikä tekee suhteesta nuorisotyöntekijään ainutlaatuisen ja luottamuksellisen.
Vapaaehtoisuus	Toiminta rakentuu nuorten tarpeiden, kiinnostusten ja tavoitteiden pohjalta, ei aikuisten tai instituutioiden määräämistä tavoitteista käsin.
Suhteisiin perustuva työote	Nuorisotyön keskiössä on työntekijän ja nuoren välinen luottamuksellinen, tasavertainen suhde. Kasvu ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksen kautta.
Nuoren kokonaisvaltainen huomioiminen	Nuorisotyö huomioi nuoren koko elämän tilanteen, kuten sosiaaliset, emotionaaliset, yhteisölliset ja kehitykselliset ulottuvuudet. Ei keskity vain ongelmiin tai yksittäisiin taitoihin.
Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus	Nuorisotyö edistää yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja tasa-arvoa. Se tukee nuoria toimimaan aktiivisina kansalaisina ja vaikuttajina yhteiskunnassa.

Taulukko 3. Tiivistelmä nuorisotyötä yhdistävistä piirteistä (Cooper 2018, 11–14)

Niemisen ja Cooperin näkemykset ovat yhteneväisiä, vaikkakin he lähestyvät aihetta hieman eri näkökulmista. Niemisen funktiot keskittyvät enemmän nuorisotyön tarkoitusperiin ja tehtävään, kun taas Cooperin jaottelemat piirteet pyrkivät kertomaan mikä tekee nuorisotyöstä nuorisotyötä. Yhdistämällä ne voidaan sanoa, että nuorisotyö on *vapaaehtoista, nuorilähtöistä ja suhteisiin perustuvaa toimintaa, jossa nuori nähdään aktiivisena toimijana ja joka toteuttaa kasvatuksellista ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaa tehtävää nuorten parhaaksi tukien nuorten henkilökohtaista kasvua, ihmissuhteita ja liittymistä yhteiskuntaan.*

Koulunuorisotyölle tämä määritelmä asettaa haasteita erityisesti vapaaehtoisuuden osalta, sillä koulussa käyminen – ja sitä kautta koulunuorisotyön vaikutuspiirissä oleminen – on osa nuoren lakisääteistä oppivelvollisuutta. On esitetty, että nuorisotyölle varattu tila koululla lisää koulunuorisotyön vapaaehtoisuutta ja nuorten omaehtoisuutta, sillä nuori voi itse valita, tuleeko tilaan vai ei. Koulunuorisotyön toiminnasta ja sen käyttämisestä tiloista pyritään luomaan yhdessä nuorten kanssa sellaisia, että nuoret kokisivat ne omakseen. (Hotokka 2023, 121.) Nähdäkseni

muut määreet sopivat koulunuorisotyöhön ongelmitta, joskin niiden toteutuminen riippuu vahvasti työntekijän ammattitaidosta ja työotteesta.

3.2 Virallinen, epävirallinen ja fyysinen koulu

Seuraavaksi tarkastelen koulunuorisotyön sijoittumista koulun arkeen tutkija Tuula Gordonin ja hänen tutkimusryhmänsä kehittämien koulun tarkasteluserrosten valossa (Lahelma & Gordon 2003).

Gordon johti vuosituhaten vaihteessa etnografista tutkimusta “koulun arkea tutkimassa”, jossa tutkimusryhmä vietti kokonaisen lukuvuoden kahdessa helsinkiläisessä yläkoulussa haastatellen oppilaita ja opettajia sekä havainnoiden mm. koulun arkea, opetusta ja ihmisten välistä vuorovaikutusta (Lahelma & Gordon 2003, 8). Oman työnsä jäsentämiseksi he kehittivät koulua tarkastellakseen kolme tarkasteluserrosta: virallisen, epävirallisen ja fyysisen koulun (em. 2003, 10). Käytän tätä jäsentystä osoittaakseni koulunuorisotyön toimivan epävirallisen koulun alueella.

Myös muut tutkijat (mm. Pollard 1984; Willis 1984; Woods 1986; Jackson 1990 ja Tolonen 2001) ovat käyttäneet vastaavanlaista tai edellä mainittua muistuttavaa jakoa. Tässä kuitenkin keskityn Gordonin tutkimusryhmän ja siihen viitannneiden tutkijoiden tapaan tulkita koulun kerrosta. Esittelen seuraavaksi kunkin kerrosta ja tarkastelen niiden pohjalta koulunuorisotyötä ja miten se sijoittuu eri kerrostaan tai niiden välille.

3.2.1 Virallisen, epävirallisen ja fyysisen koulun jaottelu

Kiilakoski (2014, 28) kuvailee koulua itsestäänselvydeksi, johon kaikilla on suhde ja josta kaikilla on mielipide. Toisten puheissa saattaa korostua koulutyöhön, kokeisiin ja suorituksiin liittyvät mielikuvat koulusta, kun taas toisten mieleen nousee ensimmäiseksi välitunneilla tehdyt jekut ja kaveriporukoiden väliset kahnaukset. Kolmas muistelee sitä tiettyä ruokalan nurkkapöytää, johon päästäkseen oppilaat etuilivat toisiaan ruokajonossa. Kaikki yllä mainitut mielikuvat liittyvät olennaisesti kouluun, vaikka vain ensimmäinen vastaa tavallista ysiokkalaisen tekemää äidinkielen esitelmää suomalaisesta peruskoulusta.

Gordonin tutkimusryhmän käyttämä jako koulun kolmeen tarkastelukerrostumaan auttaa hahmottamaan sitä monisäikeistä kokonaisuutta, jota koulu nuoren elämässä edustaa. Tarkastellessamme kerrostumia on hyvä muistaa, että vaikka analyytisesti virallinen, epävirallinen ja fyysinen koulu ovatkin erillään, niin koulua käyvän nuoren kokemusmaailmassa ne ovat yhtä ja samaa kokonaisuutta, jota kutsutaan kouluksi (Paju 2011, 23).

Virallinen koulu viittaa koulun institutionaalisiin rakenteisiin, kuten opetukseen ja lukujärjestyksiin (mt., 18–26). Siihen lukeutuvat myös mm. koulun säännöt, oppikirjat, opetusmenetelmät ja arviointi (Kiilakoski 2014, 28). Se rakentuu vahvasti suunnitelmien, aikataulujen, opetussisältöjen ja tuntikehyksen varaan (Paju 2011, 24). Viralliseen koulun toimintaa säädellään koulujen opetussuunnitelmissa ja muissa koulunkäyntiä koskevissa asiakirjoissa ja laeissa (Lahelma & Gordon 2003, 10).

Epävirallinen koulu puolestaan kattaa kaiken opetussuunnitelmien ja oppimisen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen ja käytännöt sekä nuorten kesken että oppilaiden ja opettajien välillä (Lahelma & Gordon 2003, 10). Se pitää sisällään mm. sosiaaliset suhteet, ryhmädynamiikan, välituntien viettotavat ja nuorten keskinäiset statushierarkiat. Epävirallista koulua ovat myös nuorisokulttuurit ja trendit koulun nuorten keskuudessa (Paju 2011, 21). Koulun ilmapiiri muodostuu pitkälti siitä, millaisena oppilaat ja opettajat kokevat epävirallisen koulun.

Fyysinen koulu tarkoittaa konkreettisia rakennuksia, luokkahuoneita ja välituntihoja sekä muita tiloja, jotka luovat puitteet virallisen ja epävirallisen koulun toiminnalle (Lahelma & Gordon 2003, 10). Se muodostuu avoimista ja suljetuista tiloista sekä niiden säätelystä (Paju 2011, 22 ja Lahelma & Gordon 2003, 10). Koulun alueen fyysiset rajat tehdään oppilaille selväksi heti alusta alkaen ja niiden sisälläkin rajataan sallittuja ja ei-sallittuja tiloja.

Paju (2011, 23–24) kokoaa eri kerrostumat yhteen seuraavalla tavalla:

“Virallinen koulu arvioi, asettaa ja päästää luokaltaan, määrää jatko-opintomahdollisuuksia ja tarjoaa tai osoittaa paikkaa erityisopetuksessa. Epävirallinen koulu arvioi, arvottaa ja osoittaa paikat ja hierarkiat omalla tavallaan. Ja fyysinen koulu on se konkreettinen ympäristö., jossa osoitetut paikat ovat.”

Koulun kerrostumat linkittyvät vahvasti toisiinsa, joskin erityisesti nuoruuteen ajoittuvalle yläkouluajalle on ominaista, että epävirallinen koulu saa virallista koulua tärkeämmän aseman nuoren kokemusmaailmassa, ja esimerkiksi sosiaaliset suhteet saattavat kiinnostaa opintosisältöjä enemmän. (Paju 2011, 20). Joskus eri kerrokset kulkevat samassa linjassa, kuten Pajun (2011, 21) esittämässä esimerkissä, jossa hienosta urheilusuorituksesta koulujen välisissä kilpailuissa oppilas saa arvostusta ja kiitosta sekä virallisen että epävirallisen koulun puolella. Toisinaan taas kerrostumien intressit ovat ristiriidassa keskenään, kuten esimerkiksi tilanteessa, jossa nuori nostaa statustaan epävirallisessa koulussa käyttäytymisellä, joka on kiellettyä virallisessa koulussa (esim. nikotiinituotteiden käytöllä kouluaikana).

Kiilakoski (2014, 29) tuo esiin koulun olevan erityisellä tavalla vertaislatautunut tila. Samaan tilaan kokoontuu suuri määrä nuoria, jotka eivät ole itse saaneet vaikuttaa kokoontumisen paikkaan, aikaan eikä siihen, keitä muita nuoria ympärillä on. Siinä virallisen koulun määräämässä tilassa, ajankohdassa ja ryhmässä nuorten keskuuteen muotoutuu erilaisia kumppanuuksia, ristiriitoja ja kilpailua. Virallisen koulun toimiessaan koneen lailla ennalta laadittujen suunnitelmien mukaan epävirallinen koulu muuttuu ja muovautuu jatkuvasti (Paju 2011, 25 ja Kolehmainen & Lahtinen 2014, 57). Epävirallisella koululla voidaan siis todeta olevan hyvin suuri vaikutus nuoren arkeen ja elämään.

3.2.2 Koulunuorisotyön paikka epävirallisen ja fyysisen koulun alueella

Koulussa työskentelevien aikuisten työnkuvat keskittyvät ensisijaisesti virallisen koulun tavoitteiden saavuttamiseen (esim. Opetushallitus 2014, 34). Koulun aikuisiksi kutsun tässä koulun arjessa näkyviä, koululla työskenteleviä aikuisia, kuten opettajia, rehtoreita, koulunkäynninohjaajia ja erityisopettajia. Vaikka jokainen koulun aikuinen on luonnostaan ja tahdostaan riippumatta osa epävirallista koulua, heidän työnsä ydin sekä sitä ohjaavat säädökset liittyvät vahvasti viralliseen kouluun. Oman työni kautta tulleen kokemuksen perusteella voin todeta, että erityisesti yläkoulujen aineopettajajärjestelmässä opettajien osaaminen ja mielenkiinto epävirallisen koulun kysymyksiä, kuten kiusaamista ja ryhmäytymistä, kohtaan on hyvin vaihtelevaa ja opettajakohtaista. Kuitenkin toisten nuorten seura, kaverit ja yhdessäolo ovat tärkeitä tekijöitä kouluviihtyvyyden ja kouluyhteisöön kuulumisen kannalta (Kiilakoski 2014, 36.).

Kolehmaisena & Lahtisen (2014, 57) mukaan nuorten oma kokemus on, että koulu kasvattaa heitä virallisesti määriteltyjen tavoitteiden lisäksi tarjoamalla fyysisen ympäristön toisten nuorten tapaamiseen ja keskinäiseen havainnointiin. Ryhmädynamiikka ei kuitenkaan yleensä muodostu toimivaksi itsestään, vaan nuoret kaipaavat siihen aikuisen apua ja ohjausta (Kiilakoski 2014, 95). Aineenopettajat kokevat, ettei opettajankoulutus valmista heitä riittäväällä tavalla ryhmänohjaukseen (Rautalin 2024, 107).

Usein yläkouluun tullaan useista eri alakouluista. Murrosiän kynnyksellä olevat nuoret joutuvat kohtaamaan ison joukon muita nuoria ja etsimään oman paikkansa sen keskeltä (ks. Kiilakoski 2014, 78–79). Mikäli luokanohjaajaksi valikoituneena aineenopettajalla ei riitä mielenkiintoa, osaamista ja aikaa virallisen koulun tavoitteiden ja vaatimusten lisäksi keskittyä ryhmäytymiseen ja ryhmän muihin sosiaalisiin tarpeisiin vastaamiseen, nuoret jäävät koulussa melko yksin ryhmädynamiikkansa kanssa. Samaan aikaan rinnakkaisluokalla saattaa olla aivan erilainen tilanne, koska heille on sattunut valikoitumaan luokanvalvojaksi ryhmäytymisestä ja ilmapiiiristä kiinnostunut opettaja. Myös muut koulun aikuiset ovat vahvasti sidottuja viralliseen kouluun. Koulussa on siis selkeästi tarvetta aikuiselle, jolla on aikaa tukea ryhmäprosesseja (em. 2014, 78).

Jos opettajanopinnoissa ryhmänohjaamisen osuus jää toivottua pienemmäksi, niin nuorisotyön ammatillisissa koulutuksissa se on olennaisena osana sekä teoreettisia että toiminnallisia opintoja (ks. Opetushallitus n.d. ja Humak 2023). Vaikka nuorisotyöntekijän ammattinimike ei ole Suomessa lailla suojattu, kunnallisen nuorisotyön työpaikoissa on yleensä vaatimuksena joko nuoriso- ja yhteisöohjaajan tai yhteisöpedagogin (AMK) tutkinto tai vähintäänkin muu todistus siitä, että työntekijä ymmärtää nuorisotyöllisen työotteen ja arvomaailman. Nuorisotyön koulutukseen ja osaamiseen luotetaan Suomessa, ja suomalaisten nuorisotyöntekijöiden koulutus on ollut kansainvälisesti katsoen edelläkävijän asemassa. (Sinisalo-Juha 2024, 53–56.)

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut, kuten kuraattori-, terveydenhoitaja- ja psykologipalvelut pitävät huolta nuorten hyvinvoinnista kouluissa ja oppilaitoksissa. Suhteessa niihin koulu- nuoriso on perusluonteeltaan ennaltaehkäisevämpää ja kevyempää. Uusimman valtakunnallisen nuorisotyön ja –politiikan ohjelman VANUPO:n luonnoksesta pyydettiin lausuntoja ennen

ohjelman virallistamista. Useissa lausunnoissa pyydettiin tunnistamaan koulunuorisotyön tärkeys koulujen hyvinvointityössä esimerkiksi yhteisöllisen oppilashuollon tukena. (OKM 2024, 42.)

Sinisalo-Juhan (2024, 51) mukaan nuorisotyö tukee nuoren identiteetin kehittymisen ja nuoren toimijuuden vahvistumisen kannalta tärkeää pehmeiden taitojen (esim. ihmissuhdetaitojen) oppimista koululaitosta laajemmin. Kolehmainen & Lahtinen (2014, 60) puolestaan mainitsevat nuorisotyön valttikorttina sen kokonaisvaltaisemman ymmärryksen nuoruudesta ja nuorisokulttuurista.

Nieminen esittelee koulunuorisotyötä professionaalisenä pyrkimyksenä seuraavalla tavalla:

“Nuorisotyön panos kouluille on tuoda sinne nuorisolähtöistä työtettä, tunnistaa nuorten erilaiset elämäntilanteet ja nuorten merkitykselliset sosiaaliset maailmat sekä ymmärtää nuorten erilaiset tarpeet ja kulttuurit.” (Nieminen 2023, 22)

Peruskoulun opetussuunnitelman viidennessä luvussa osoitetaan koulun tehtäväksi huolehtia oppilaiden hyvinvoinnin edistämisestä, ryhmäytymistä tukevista toiminnoista ja vuorovaikutustaitojen harjoittelusta (Opetushallitus 2014). Juuri tällaisia asioita koulunuorisotyössä tehdään ja Niemisen (2023, 21) mukaan koulunuorisotyön tehtävät ponnistavat koulun ja nuorisotyön yhdensuuntaisista pyrkimyksistä. Kasvun tukemiseen keskittyvän nuorisotyön ajatellaan Niemisen mukaan sopivan kouluympäristöön, sillä oppimisen lisäksi kasvun tukeminen on myös yksi koulun keskeisistä tehtävistä.

Nuorisotyön haasteena koulumaailmassa on nuorisotyön eetokseen kuuluvan vapaaehtoisuuden toteutuminen. Tämä voi olla vaikeaa kouluympäristössä, johon nuoret tulevat oppivelvollisuuden saattamana. Vapaaehtoisuuden ja pakon välisestä jännitteestä muodostuu myös jonkinlainen sisäinen ristiriita koulunuorisotyön eetokseen. Kuitenkaan itse koululla työtä tekemänä nuorisotyöntekijänä en pidä ristiriitaa ongelmana, vaan pikemminkin osoituksena koulunuorisotyön tärkeästä asemasta koulun ja vapaa-ajan nuorisotyön rajapinnassa.

Asian voi hahmottaa niin, että koulunuorisotyöntekijä toimii pääasiallisesti epävirallisen koulun alueella. Se on juuri se osa koulusta, johon muilla aikuisilla ei vaikuta olevan riittävästi aikaa tai osaamista panostaa oman viralliseen kouluun keskittyvän perustehtävänsä ohella.

Koulunuorisotyö toimii virallisen koulun ja fyysisen koulun määräämissä puitteissa vastaten epävirallisen koulun tarpeisiin.

Paju (2011, 19) kirjoittaa peruskoulun tähtäävän kunkin nuoren kohdalla oppivelvollisuuden suorittamiseen. Kiilakosken (2014, 78) mukaan koulu yksilöllistää nuoria yksilösuoritusten ja –arviointien kautta ja samanaikaisesti määrää heille ryhmän, johon on kuuluttava ja jonka kanssa on tultava toimeen. Usein nuoret tarvitsevat aikuisten tukea vertaissuhteiden kehittämiseen. Tässä on yksi selkeä paikka koulunuorisotyölle. Tarve on suuri, sillä nuorten kokemukset yksinäisyydestä ovat yleistyneet ja vaikuttaisi siltä, että tämä kokemus vahvistuu yläkouluun siirryttäessä (Sinisalo-Juha 2024, 107).

Tarpeen lisäksi koulunuorisotyön paikkaa koulussa voidaan perustella myös vaikuttavuudella ja positiivisilla tutkimustuloksilla. Nuorisotutkimusseuran julkaisussa ”Pitkäkestoisella koulunuorisotyöllä voidaan vähentää koulukiusaamista” vertailtiin keskenään kouluterveyskyselyjen ja Kunnallisesta nuorisotyöstä Suomessa –kyselyiden pohjalta kouluja, joissa tehtiin ja joissa ei tehty koulunuorisotyötä (Nuorisotutkimusseura 2024). Niissä kouluissa, joissa nuorisotyötä tehtiin, koettiin luokkahenki jonkin verran paremmaksi ja kiusaaminen selvästi vähäisemmäksi kuin niissä, joissa nuorisotyötä ei tehty.

3.3 Onnistumisen jäsentäminen nuorisotyön päämäärien ja koulun tarkastelukerrostumien avulla

Hankemuotoisessa koulunuorisotyössä on aina rahoittajan määrittelemät ehdot avustuksen saamiselle. Luonnollisesti ehtojen toteutumisesta voidaan muodostaa mittareita työn onnistumiselle. Kuitenkaan kaikkea koulunuorisotyötä ei toteuteta hankkeina ja hankkeitakin on monenlaisia. Koulunuorisotyö on enemmän kuin vain sen mahdollistavat hankkeet ja pohdinnan tulee ylettyä syvemmälle. Koulunuorisotyön onnistumista voidaan myös tarkastella laajemmin ja syvällisemmin toisaalta sen mukaan, missä määrin se toteuttaa nuorisotyön keskeisiä tehtäviä ja vastaa nuorisotyön määritelmiin (Nieminen, 2011 ja Cooper 2018), toisaalta sen mukaan, miten se asemoituu koulun virallisen ja epävirallisen koulun rakenteen rajapintaan (kts. Gordon ym., 2000). Onnistumisen osoittimia voisivat tällöin olla esimerkiksi nuorten osallisuus ja kiinnittyminen kouluyhteisöön, toimijuuden vahvistuminen siellä, sekä koulunuorisotyön kyky tukea

kouluyhteisön ja siinä opiskelevien nuorten hyvinvointia ilman, että nuorisotyön oma arvo-pohja katoaa.

Kuten jo aiemmin on todettu, koulunuorisotyön pitäisi tuoda koulumaailmaan nuorisotyöllisen otteen kautta jotakin uutta ja omaa (ks. luku 2.1). Virallisessa koulumaailmassa läheisin työmuoto koulunuorisotyölle on lakisääteinen oppilashuoltotyö. Onkin esitetty huoli siitä, että koulunuorisotyö tekisi päällekkäistä työtä oppilashuollon kanssa ohittaen sen lakisääteiset vastuut esimerkiksi kirjaamiseen ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyen.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013, 2 §) mukaan oppilashuollon ensisijainen tarkoitus on *edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä*. Nuorisolaki (1285/2016, 2 §, kts. luku 3.1) osoittaa nuorisotyölle *oppimisen edistämistä* lukuun ottamatta samansuuntaisia ja useita samoja tehtäviä, kuten nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin tukeminen. Lakipykälissä voidaan nähdä kuitenkin erilainen lähestymistapa jaettuihin aihepiireihin. Siinä, missä oppilashuolto edistää nuoren hyvinvointia koulunkäynnin ja oppimisen tukena, koulunuorisotyö keskittyy kaikkeen muuhun nuoren elämässä; harrastuksiin, yhteisöihin ja itsenäistymiseen.

Koulunuorisotyön onnistumista voidaan tarkastella myös sen perusteella, kuinka se sijoittuu virallisen ja epävirallisen koulun rajapintaan. Sen ei tulisi lipua liikaa virallisen koulun puolelle, vaikka se toimiikin sen määrittämällä ehdoilla. Koulunuorisotyön ei tulisi myöskään toimia virallisen järjestelmän apuna, vaikkakin sen menetelmät ja tavoitteet tukevatkin virallista koulua esimerkiksi poissaolojen vähenemisen myötä. Onnistuneen koulunuorisotyön toimialue on epävirallisessa koulussa, jossa se vahvistaa nuorten omaa toimijuutta sekä parantaa yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia kuulua joukkoon.

4 Tutkimuksen metodit

4.1 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaista on onnistunut koulunuorisotyö rehtoreiden ja koulunuorisotyöntekijöiden näkökulmasta, ja mitkä tekijät vaikuttavat tähän onnistumiseen? Kuten jo johdannossa kirjoitin, tutkimus keskittyy aluehallintovirastojen myöntämää valtionavustusta saaneiden, hankemuotoisena alkaneiden ja AVI:n arvion mukaan onnistuneiden koulunuorisotyön toteutusten tarkasteluun.

4.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimuskysymysten muotouduttua oli heti alusta alkaen selvää, että tutkimuksesta tulee laadullinen. Toki olisi ollut mahdollista käyttää tutkimusaineistona hankeraportteja tai kyselyä, jolloin tutkimus olisi voinut olla kvantitatiivinen. Kuitenkin tässä tutkimuksessa mielenkiintoni kohdistui enemmän työtä tekevien ja sitä läheltä seuraavien ihmisten omiin arvioihin, kuin mittaviin tietoihin, aivan kuten Hirsjärvi ym. (2009, 164) toteavat tyypilliseksi laadulliselle tutkimukselle.

Kvantitatiivisissa tutkimusmenetelmissä laaditaan yleensä jonkinlainen ennako-odotus tai hypoteesi, kun taas laadullinen tutkimus ei testaa hypoteeseja vaan luo uusia näkemyksiä (Yli-Luoma 2001, s. 34). Sen sijaan, että olisin tarjonnut valmiiksi määriteltyjä vaihtoehtoja kyselyssä, päätin antaa asiantuntijoiden “äänen” kuulua tutkimuksessa. Kysely olisi rajannut vastausvaihtoehtoja liiallisesti ja väärinymmärryksiä olisi ollut vaikea kontrolloida (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Robsonin (1995, 227) sanoin: “Kun tutkitaan ihmisiä, miksi ei käytettäisi hyväksi sitä etua, että tutkittavat itse voivat kertoa itseään koskevia asioita?”. Vaikka tämä tutkimus ei suoraan kohdistu ihmisiin, vaan tekijöihin heidän työnsä onnistumisen taustalla, arvioin haastateltavien kykenevän nostamaan esiin omaan ja muiden ihmisten toimintaan liittyvien näkökulmien lisäksi rakenteisiin tms. liittyviä näkökulmia.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti (Hirsijärvi ym. 2009, 164) halusin valita kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti ja käyttää metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja “ääni” pääsevät esille. Haastattelu on laadullisessa tutkimuksessa usein käytetty tutkimusmenetelmä (Hirsijärvi ym. 2009, 208). Totesin sen sopivan parhaiten myös tähän tutkimukseen. Tutustuttuani erilaisiin haastattelumenetelmiin päädyin puolistrukturoituun teemahaastatteluun paristakin syystä. Ensinnäkin halusin jonkinlaisen struktuurin hieman rajaamaan aihetta ja saadakseni vertailtavaa tietoa eri haastateltavien välillä. Toisaalta en halunnut määritellä haastattelussa nousevia aiheita liikaa, joten puolistrukturoitu haastattelumalli antoi tilaa niille aiheille, joita haastateltavat kokevat tärkeäksi ja halusivat tuoda esiin.

Teemahaastattelu etenee edeltä valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87). Siinä korostetaan ihmisten tulkintoja asioista ja heidän asioille antamiaan merkityksiä, eikä sitä pidetä erityisen tärkeänä, että kysymykset ovat sanatarkasti samanlaisia ja esitetty samassa järjestyksessä (em., 88). Tämä menetelmä sopii siis loistavasti tähän kyseiseen tutkimukseen.

Miettiessäni, keitä kannattaisi valita haastateltavaksi, vaihtoehtoja oli useita: mm. koulunuorisotyön palveluita käyttävät nuoret, nuorisopalveluiden/sivistyspalveluiden johtajat, yläkoulujen opettajat tai aluehallintovirastojen nuorisotoimen vastuuvirkailijat. Kaikilla näillä ryhmillä olisi ollut tarjottavanaan erilainen näkökulma aiheeseen. Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan on tärkeää, että tutkittavat tuntevat riittävän hyvin aiheen, jota tutkitaan, sillä laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle.

Päädyin siihen, että työn onnistumista tarkastellessa on hyvä haastatella suoraan niitä, jotka näkevät työn toteutumisen arjessaan ja ovat myös tietoisia sen tavoitteista ja suunnittelusta. Niinpä haastateltavaksi valikoituivat koulunuorisotyöntekijät ja rehtorit. Näillä molemmilla todennäköisimmin on realistinen käsitys hankkeen taustoista, sen arjesta, onnistumisesta ja onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Onnistumista tarkastellaan siis ammattilaisten ja hanketyön näkökulmasta. Nuorten näkökulma jää puuttumaan tästä tutkimuksesta.

4.3 Rehtorien ja koulunuorisotyöntekijöiden haastattelut

Päätin etsiä haastateltavia ympäri Suomen, niin että samalta paikkakunnalta tutkimukseen osallistuisi yksi koulunuorisotyöntekijä ja hänen kohdekoulunsa rehtori. Rajasin paikkakuntien määrän viiteen, jottei haastattelujen toteuttamiseen ja analysointiin menisi kohtuuttoman suurta aikaa suhteessa opinnäytetyön laajuuteen.

4.3.1 Haastateltavien valinta

Tehdessäni opintoihini liittyvää harjoittelujaksoa Lounais-Suomen aluehallintovirastolla kysyin Suomen kaikkien aluehallintovirastojen keskinäisessä keskustelufoorumissa nuorisotoimien vastuuvirkailijoilta suosituksia kunnista, joissa koulunuorisotyö on onnistunut hyvin. Onnistumisen mittariksi tuli siis aluehallintovirastojen viranomaisten arviot ja käsitykset. Onnistumiseen liittyvät mielikuvat olivat muodostuneet toisaalta koulunuorisotyön hankkeiden raportoinneista ja toisaalta maakunnallisten verkostojen kautta. Aluehallintovirastot ovat tavalla tai toisella mukana verkostojen toiminnassa alueellisesti vaihdellen.

Sain useita suosituksia ja valikoin niistä satunnaisesti hieman eri kokoisia ja eri puolella Suomea sijaitsevia kuntia, joiden koulunuorisotyöntekijöihin otin yhteyttä. Eriteltyäni tutkimuksen tarkoituksen tiedustelin koulunuorisotyöntekijöiltä kiinnostusta osallistua siihen ja samalla kyselin hieman taustatietoja. Karsin pois kunnat, joissa koulunuorisotyöntekijä tai hänen toimialueensa oli juuri äskettäin vaihtunut tai muuttunut merkittävästi. Tarkoitukseni oli valikoida haastateltavia, joille olisi jo kertynyt tutkimuksen kannalta riittävä näkemys työstä, sen vaikutuksista ja sen onnistumiseen vaikuttavista taustatekijöistä. Yhtenä rajaavana tekijänä oli se, että haastateltavien tuli työskennellä joko pääosin tai kokonaan yläkouluissa. Koulunuorisotyön tuli myös olla huomattavan suuri osa heidän työnkuvaansa.

Otin yhteyttä niiden koulujen rehtoreihin, joissa valitut koulunuorisotyöntekijät tekivät työtänsä. Tiedustelin rehtorien kiinnostusta ja valmiutta tulla haastateltavaksi. Näiden rajausten jälkeen tutkimukseen valikoitui lopulta viisi kuntaa neljästä eri maakunnasta. Kunnista yhdessä asukasluku on alle 10 000, yhdessä yli 50 000 ja kolmessa muussa 10 000:n ja 20 000:n välillä. Osaan kunnista piti tehdä kirjallinen tutkimuslupapyyntö, mutta kaikki eivät sitä vaatineet.

4.3.2 Haastatteluiden toteutus

Toteutin haastattelut Microsoft Teams –videopuhelupalvelun kautta vuoden 2023 kesän ja syksyn aikana. Haastattelin viittä koulunuorisotyöntekijää erikseen ja neljää rehtoria parihaastatteluina. Yhteensä tein siis seitsemän noin tunnin mittaista haastattelua. Haastateltavien luvalla tallensin haastattelut Teamsin oman tallennustyökalun avulla. Säilöin tallenteet Tampereen yliopiston hallinnoimaan salasanan takana olevaan OneDrive-pilvipalveluun. Samaan pilvipalveluun säilöin tallenteista tekemäni litteroinnit. Litteroitua tekstiä tuli haastatteluista yhteensä yli kolmesataa sivua.

Ennen varsinaisia haastatteluja olin yhteydessä haastateltaviin ensin puhelimen välityksellä tiedustelllessani kiinnostusta osallistua tutkimukseen ja myöhemmin sähköpostilla sopiessani haastatteluajoja. Sähköposteissa muistutin haastateltavia myös muista olennaisesti tutkimukseen liittyvistä yksityiskohdista, kuten tutkimuksen tavoitteesta, tutkijan yhteystiedoista, osallistumisen vapaaehtoisuudesta, haastattelun arvioidusta kestosta ja liittymisohjeista haastatteluvideopuheluun (kts. Kuula 2006, 120).

Käytin haastatteluissa etukäteen laatimiani runkoja (Liitteet 1 ja 2), jotka koostuivat taustatietojen kartoittamisesta, kolmesta teemasta ja niiden alle kirjatuihin tarkentavista kysymyksistä. Olin kertonut teemat etukäteen haastateltaville samassa yhteydessä, kun tiedustelin heidän kiinnostustaan osallistua tutkimukseen. Aloitin jokaisen haastattelun kertaamalla tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoituksen sekä käymällä keskustelun aineiston säilytyksestä ja vastaajan anonymiteetistä. (ks. mt., 121.)

Taustatietojen kartoittamisella pyrin ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevien kuntien tilannetta koulunuorisotyön, sen laajuuden ja historian, suhteen. Varsinaiset haastatteluteemat olivat “koulunuorisotyön tavoitteet”, “koulunuorisotyön rooli ja hyöty” sekä “koulunuorisotyön onnistumisen avaimet”. Haastatteluissa esitin ensin teeman ja annoin haastateltavien puhua aiheesta vapaasti ilman johdattelevia apukysymyksiä. Tämän jälkeen esitin myös jatkokysymyksiä saadakseni aineistosta vertailtavaa ja kattavaa.

Koulunuorisotyöntekijöiden haastattelut kestivät kukin noin 60–90 minuuttia. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja haastateltavien olemuksesta välittyi innostus ja palo omaan työhönsä. Rehtoreiden haastattelut toteutin parihaastatteluina heidän omasta toiveestaan. Se osoittautui tutkimuksen kannalta oikein mielekkääksi, sillä haastattelun aikana rehtoreiden välille syntyi keskusteluja, jotka innostivat heitä puhumaan aiheesta ehkä syvällisemmin, kuin mitä he olisivat ilman niitä puhuneet. Rehtoreilta itseltään tuli myös kiitosta mahdollisuudesta jakaa ajatuksia aiheesta toisten vertaisten kanssa. Yksi rehtoreista estyi osallistumasta ja joutui peruuttamaan osallistumisensa kokonaan. Rehtoreita on siis tutkimuksessa edustamassa neljää paikkakuntaa.

Jälkikäteen mietin, että olisiko koulunuorisotyöntekijöidenkin haastattelut kannattanut järjestää pari- tai ryhmähaastatteluina. Selvästi rehtoreiden kohdalla parihaastattelu elävöitti keskustelua ja nosti esiin aiheita, joita yksittäiset haastateltavat eivät olisi huomanneet sanoa. Toisaalta parihaastattelussa on vastassa muita haasteita, kuten dominoivat henkilöt tai muiden puheen myötäily, joiden takia tutkimustulokset saattavat hieman vääristyä (Hirsijärvi ym. 2009, 211). Lopulta päädyin siihen, että näiden lisäksi myös haastatteluiden pituuden tähden oli hyvä, että koulunuorisotyöntekijöiden haastattelut olivat erillisiä.

4.4 Aineiston analysointi

Tuomen ja Sarajärven (2018, 108) kuvauksen mukaan aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti, eivätkä ne ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Tällaisella aineistolähtöisellä tavalla lähdin analysoimaan aineistoani. Haastatteluilla hankitun aineiston analysointimenetelmäksi valitsin teemoittelun, sillä arvioin sen tuovan parhaan vastauksen tutkimuskysymyksiin (kts. Hirsijärvi ym. 2009, 224)

Teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta etsitään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat (ks. Eskola & Suoranta 2008, 174–180). Tässä on tärkeä huomata, että analysointivaiheen teemat ovat eri asia kuin teemahaastattelun teemat. Analysoinnin teemoittelu koskee kerättyä aineistoa ja sieltä nousevia teemoja, teemahaastattelussa puolestaan teemat

ovat etukäteen suunniteltuja ja laajempia kokonaisuuksia. Teemoittelussa painottuu, mitä kuskakin teemasta on sanottu, ei niinkään se kuinka usein sanotut asiat toistuvat (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 105).

Ennen teemoitteluvaihetta litteroin nauhoitetut haastattelut. Lähes kymmenestä tunnista haastattelutallenteita koostui vähän yli 300:n sivun mittainen litteroitu tutkimusaineisto. Käytin litteraatiossa apuna Teams-palvelun omaa puheen tekstitystoimintoa, jonka tuotosta kuitenkin piti korjata melko paljon etenkin väärin tulkittujen sanojen ja lauserakenteiden kohdalla.

Aineiston analysoinnissa käytin pro Atlas.ti-ohjelmaa. Jaottelin sen avulla haastatteluiden litteroinnit ensin erillisiin ryhmiin koulunuorisotyöntekijöiden ja rehtoreiden välillä. Sen jälkeen koodasin ne sekä haastatteluteemojen että jatkokysymysten mukaan ja lopulta redusoin jokaisen merkittävän vastauksen yksinkertaisiksi aiheiksi (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, 124).

Loin oman koodimerkin “spontaaneille” vastauksille, eli sille osalle aineistoa, jossa haastateltavat puhuivat vapaasti annetusta teemasta ennen jatkokysymysten esittämistä. Näillä “spontaaneilla” vastauksilla on erityinen painoarvo, sillä niissä nousevat esiin haastateltavien ajatukset ilmaan minkäänlaista ohjausta tai johdattelua. Kuitenkaan en pidä jatkokysymysten kautta saatuja vastauksia vähäisenä merkitykseltään, sillä niihin saadut vastaukset puhuvat omasta puolestaan, eikä haastateltavilla vaikuttanut olevan painetta tuottaa haastattelijan mieleisiä vastauksia vaan enneminkin tuoda esiin intoa oman työnsä onnistumisesta.

Käydessäni läpi aineistoa rajasin tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois jättämällä ne koodaamatta. Tällaisia epäolennaisia asioita olivat mm. tarkemmat kuvaukset yksittäisistä työmuodoista ja työn onnistumisen kannalta epärelevantit tarinat työntekoon liittyvistä seikoista. Koodaamiseen ja redusointiin meni paljon aikaa, mutta jo redusointivaiheessa alkoi hahmottumaan selkeästi muutama aihe, jotka toistuivat useaan kertaan eri haastateltavien vastauksissa.

Seuraavaksi siirryin ryhmittelyvaiheeseen (mt.). Teemoittelin redusoituja aiheita yhteen ja muodostin niistä kokonaisuuksia. Käytin tässä edelleen Atlas.ti-ohjelmaa ja osittain ihan vanhanaikaisesti kynää ja paperia ajatuksen selventämiseksi luomalla ajatuskarttoja sekä hahmottelemalla aiheita kokonaisuuksiksi. Tarkastelin toistuvia aiheita monesta eri näkökulmasta: esimerkiksi kuinka usein ne toistuvat eri paikkakunnilta tulevien haastateltavien vastauksissa tai

olivatko saman paikkakunnan koulunuorisotyöntekijän ja rehtorin vastaukset yhteneviä keskenään. Tarkastelin myös yhteyksiä eri teemojen välillä. Analyysin tuloksena vastauksista hahmottui selkeästi kolme kategoriaa: koulun ja erityisesti rehtorien tuki ja suhtautuminen koulunuorisotyöhön, koulunuorisotyöntekijän sopivuus tehtävään ja työhön tarjotut resurssit.

Haastateltavien toiveesta havainnot esitellään anonymisti. Käytän tulosluvussa merkintöjä R ja K kuvaamaan rehtoreita ja koulunuorisotyöntekijöitä niin, että numero osoittaa paikkakunnan ja niin ollen yhteyden rehtorin ja koulunuorisotyöntekijän välillä. Esimerkiksi rehtori R1 ja koulunuorisotyöntekijä K1 työskentelevät samalla koululla. Koulunuorisotyöntekijöitä on viisi (K1, K2, K3, K JA K5) ja rehtoreita neljä (R1, R2, R3 JA R4).

Yllättävää analysointivaiheessa oli se, miten selkeästi eri haastatteluista nousi esiin samoja teemoja. Vastausten yhteneväisyys sai minut hetkeksi epäilemään omaa toimintaani tutkijana haastattelutilanteissa, mutta pohdittuani asiaa ja käytyäni läpi tallenteet totesin haastateltavien todella vastanneen hyvin yhteneväisesti maantieteellisestä sijainnista ja kunnan koosta huolimatta. Kysymysten- ja ongelmanasettelu vaikuttaa onnistuneen aineistonkeruuvaiheessa.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyttä arvioitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota mm. seuraaviin seikkoihin: tutkittavien yhteystietojen sekä tutkimusaineistojen säilytys ja jakaminen, tutkittavien ikä ja haavoittuvuus sekä tutkijan oman toiminnan rehellisyys ja objektiivisyys. Tutkimus ei myöskään saa tuottaa vahinkoa siihen osallistuville tai loukata heidän yksityisyyttään (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019).

Tutkimuksen kohteena olleeseen koulunuorisotyön onnistumiseen ei liity mitään kovin arkaluontoista tai henkilökohtaista työntekijöiden omaan persoonaan ja ominaisuuksiin liittyvien kuvailujen lisäksi. Tässä yhteydessä nekin olivat lähestulkoon kokonaan positiivisia, mikä on luonnollista onnistumisen syiden tarkastelulle. Näin ollen siihenkään ei liity kovin kiusallisia tai arkaluonteisia аспекteja. Kaikki haastateltavat olivat täysi-ikäisiä ja osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti työroolissaan. Kuitenkin päätin julkaista tutkimuksen anonyminä haastateltujen vähäisen määrän ja tunnistettavuuden tähden.

Säilytän tutkimuksen aineistoja ja viestintään liittyviä tiedostoja Tampereen yliopiston (TUNI) hallinnoimassa OneDrive-pilvipalvelussa. Haastattelut tein myös TUNI:n hallinnoimalla Teams-alustalla. Hävitän aineistot tutkimuksen valmistuttua.

Validius Hirsijärven ym. (2009, 231) mukaan tarkoittaa sitä, että tutkimus todella tutkii sitä mitä sen on tarkoituskin tutkia. Tämä mielestäni toteutui hyvin tässä tutkimuksessa. Tutkimustehtävä oli tutkijalle selvä ja tarkasti rajattu. Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät sopivat tarkoitukseensa ja tuloksista oli suhteellisen helppo löytää vastauksia tutkimuksen kannalta mielenkiintoisiin kysymyksiin. Reliaabeliudesta en voi mennä takuuseen ainakaan siinä mielessä kuin Hirsijärvi ym. (2009, 231) tarkoittavat sen olevan sitä, että koe on toistettavissa samoilla tuloksilla. En osaa arvioida kuinka paljon tutkimuksen ajankohta (koronapandemian jälkeinen aika) ja valtakunnallinen trendi koulunuorisotyön kasvussa vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Luotettavuus voi kärsiä siitä, jos tutkija käsittelee saatuja tuloksia oman henkilökohtaisen ajattelumallinsa mukaisesti (em., 232). Haastattelijan objektiivisuus on ehkä suurin luotettavuuteen liittyvä kysymys tämän tutkimuksen kohdalla. Olen itse ammatiltani yhteisöpedagogi ja toimin tutkimuksen valmistumishetkellä viidettä vuotta koulunuorisotyöntekijänä. Aloitin työni juuri samanlaisessa AVI:n rahoittamassa hankkeessa, kuin suurin osa haastatelluista. Omassa kunnassani koulunuorisotyö vakiintui nopeasti osaksi kunnan nuorisotyötä ja koulujen arkea. Hanketta on pidetty erityisen onnistuneena ja verkostoiduttuani muiden paikkakuntien koulunuorisotyöntekijöiden kanssa kuulin useita tarinoita sekä onnistuneista että epäonnistuneista hankkeista. Näiden pohjalta olin siis jo luonut itselleni kuvan onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

Johnin (2023, 10) mukaan tieteellinen objektiivisuus tulee erottaa erilaisesta, “puhtaasti proseduraalisesta” objektiivisuudesta. Objektiivisuus ei siis ole välttämättä sitä, ettei tutkijalla ole minkäänlaista ennakkokäsitystä asiasta, vaan ennemminkin käsitys omista ajatuksista ja niiden mahdollisesta vaikutuksesta tutkimuksen tuloksiin. En keskustellut tutkimusaiheista haastateltavien kanssa vastavuoroisesti ennen kuin haastattelut olivat ohitse. Haastatteluiden jälkeen saatoin todeta, että omat kokemukseni koulunuorisotyöntekijänä vastasivat pitkälti haastateltavien kokemuksia.

Omasta kiinnostuksestani ja alan ymmärryksestä oli mahdollisesti jopa hyötyä tutkimukselle. Ainakin taustatietojen ja jatkokysymysten laatimiseen siitä oli paljon apua. Myös nuorten, nuorisotyön ja kouluympäristön tunteminen saattoi auttaa ymmärtämään syvemmin haastateltavien kertomuksia ja kuvauksia työstänsä. Erityistä apua niistä oli teoriapohjan pohdinnassa ja soveltamisessa.

Toinen luotettavuuteen vaikuttava asia on se, että tutkimukseen valikoituneiden onnistuneeksi koettujen koulunuorisotyön toteutusten onnistumisen mittarina toimi rahoittajan arvio. Sain ehdotukset haastateltavista aluehallintovirastoilta, jotka ovat rahoittaneet kyseistä työtä. Rahoitusta hakeneet kunnat ovat raportointivelvollisia ja AVI:en käsitys työn onnistumisesta rakentuu pääosin hankeraportteihin. Tosin kuten jo aiemmin on mainittu, AVI:t saavat tietoa kuntien työstä myös erilaisten verkostojen kautta. Oman harjoittelukokemukseeni perustuvan arvioni mukaan virastoilla on suhteellisen hyvä käsitys siitä, miten hyvin työ on kussakin kunnassa toiminut. Tämän pohjalta päädyin siihen, että AVI:en ehdotukset onnistuneista kunnista ovat riittävän luotettavia tähän tutkimukseen.

Hirsjärven ym. (2009, 206) mukaan haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää myös se, että haastattelussa ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltavat saattavat siis muokata vastauksiaan sen mukaan, minkä ajattelevat olevan hyväksyttävää tai sopivan tilanteeseen. Kuitenkaan tässä tapauksessa en usko sillä olevan suurta vaikutusta tutkimustuloksiin. Kuten yllä on mainittu, tutkimuksessa ei käsitelty arkaluontoisia tai henkilökohtaisia aiheita, jolloin riski tällaiseen vinoumaan olisi suurempi. Luotettavuutta lisää myös se, että esitän tulosluvussa suoria lainauksia haastatteluista (Hirsijärvi ym. 2009, 233).

Mainitsen tämän luvun loppuun tekoälyn käyttämisen. Tässä tutkimuksessa tekoälyä on hyödynnetty tiedonhaussa lähteiden etsimisessä. Olen etsinyt tekoälyn avulla tutkimusta hyödyttäviä teoksia ja artikkeleita, jotka olen sitten etsinyt käsiini kirjastosta tai verkosta lainatakseni niitä. Tekstin tuottamiseen tai käsittelyyn en ole sitä käyttänyt muuten kuin apuna taulukoiden tiivistelmissä ja joidenkin lähdeteosten etsimisessä.

Tutkimuksen julkaisuhetkellä haastatteluista on kulunut noin kaksi ja puoli vuotta. En ole tehnyt sinä aikana minkäänlaista seurantaan, miten nuorisotyö on kehittynyt tutkimuskunnissa. Todennäköisesti työmuodot ovat kehittyneet ja muovautuneet entisestään, mutta en usko sillä olevan suurta merkitystä onnistumisen taustasyiden arvioinnissa. Kaiken kaikkiaan olen itse tutkijana tässä kohtaa melko vakuuttunut tulosten luotettavuudesta ja myös koko tutkimuksen eettisyydestä.

5 Onnistuminen ja sen avaimet

Tässä luvussa esittelen tutkimustuloksia, eli niitä tekijöitä, jotka haastateltavien koulunuorisotyöntekijöiden ja rehtoreiden näkökulmasta määrittävät ja tuottavat onnistunutta koulunuorisotyötä. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan millainen työ koetaan onnistuneeksi. Toisessa alaluvussa esittelen haastatteluvastauksista nousevia onnistumisen taustasyitä ja vaikuttimia. Pyrin nostamaan runsaasti suoria lainauksia haastatteluvastauksista tuodakseni kuuluviin haastateltavien äänen.

5.1 Onnistuneeksi koettu koulunuorisotyö

*Kyllä mä koen, että se (koulunuorisotyö) on täällä erityisen onnistunut meillä kyllä. -
K4*

K4 tavoin kaikki (5) koulunuorisotyöntekijät kokivat koulunuorisotyön onnistuneen paikkakunnallaan. Rehtoreista kolme (R2, R3 ja R4) yhtyivät tähän. Neljäs rehtori (R1) oli myös tyytyväinen itse koulunuorisotyöhön, mutta kaipasi sille enemmän resursseja, jotta voisi kutsua sitä onnistuneeksi:

No meillä siinä mielessä ei ole onnistunut, koska se hänen (koulunuorisotyöntekijän) työaika jakaantuu sekä meidän päivätoiminnan, että sitten sen vapaa-ajan ja sen illan välille. Elikkä me ei välttämättä saada tänne arkeen niin paljonko me tarvittaisiin ja toivottaisiin. Toki ollaan tyytyväisiä ja kiitollisia niihin aikoihin mitä me täällä saadaan. -R1

Onnistumista kuvattiin monin eri tavoin, mutta ylivoimaisesti tärkeimmäksi koetuksi työtehtäväksi ja tavoitteeksi koulunuorisotyössä nousee vastausten mukaan kiireetön ja matalakynnyksinen nuorten kohtaaminen. Kaikki yhdeksästä haastatellusta korostivat erityisesti sen merkitystä. Voidaan siis epäilemättä sanoa, että onnistuneen koulunuorisotyön ytimessä on nuorten

kiireetön ja aito kohtaaminen. Sille on sen suuren tärkeyden vuoksi pyhitetty aivan oma alalukunsa. Esittelen muita onnistunutta työtä kuvaavia työtehtäviä ja tavoitteita erikseen.

5.1.1 Kiireetöntä kohtaamista

Kohtaamisen merkitys korostuu selkeästi jokaisessa haastattelussa. Se nousee esiin niin tavoitteista kuin myös onnistuneista työmuodoista puhuttaessa. Haastatteluaineistoista löytyi 31 suoraan mainintaa kohtaamisen tärkeydestä ja lisäksi useita siihen viittaavia lausumia. Yhteisenä näkemyksenä kaikki koulunuorisotyöntekijät ja rehtorit nimesivät nuorten kohtaamisen tärkeimmäksi yksittäiseksi työmuodoksi. Varsinkin rehtorit sanoittivat asiaa hyvin selkeästi seuraavilla tavoilla:

Kyllähän koulunuorisotyöntekijän arvokkain työpanos näkyy siinä nuoren kohtaamisessa. Se on kaikista tärkeintä. -R4

Mä ajattelen kanssa kyllä, että se (tärkein työtehtävä) on semmoinen juuri tuo arjen pysähtyminen ja se arjen kiireetön kohtaaminen. -R1

Mä tykkään tuosta sanasta kohtaaminen. Hän (koulunuorisotyöntekijä) on yleensä se ensimmäinen ja helpoin aikuinen, jonka nuori voi kohdata tuolla ilman että täytyy olla mitään isompaa ongelmaa. -R2

Tärkein tavoite mikä nuorisotyössä niinku yleisestikin on, että kohdataan näitä nuoria ja ollaan niinku nuorten tukena tukena. Ja jutella heidän kanssa, ja olla se kuunteleva taho. Se on se tärkein tavoite. -R3

Onnistuneeseen koulunuorisotyöhön kuuluvaa kohtaamista kuvataan haastatteluvastauksissa toistuvasti sanoilla “kiireetön”, “läsnä oleva” ja “matalakynnyksinen” (tai “helppo”). Kiireettömyys nähdään tärkeänä työkaluna kohtaamisessa. K5 ja K3 vertaavat koulunuorisotyöntekijän työnkuvaa esim. opettajien työhön nimenomaan siinä, miten koulunuorisotyöntekijällä on enemmän aikaa pysähtyä kohtaamaan nuoria:

Olla läsnä (on tärkein työtehtävä). Koska niin iso osa siellä on aikuista vailla ja sitä semmoista tyyppiä (vailla), joka oikeasti jaksaa kuunnella. Opettajat on tosi kiireisiä

ja niillä on ihan hirveästi hommia ja sitten jos joku haluaakin puhua jostain muusta kuin just siitä oppitunnin aiheesta, niin ei niillä ole aikaa ehkä paneutua. -K5

Mulla ei ole mitään lukkaria tai mitään, niin mä pystyn jäädä jos on joku asia, mikä tarvitsee selvittää tai jollain nuorella on jotakin mielen päällä. -- Sillä nuorella ei ole sellainen olo, että mulla on kauhea kiire että "nyt äkkiä, äkkiä", vaan että mulla on sitä aikaa antaa. -K3

Koulunuorisotyöntekijällä nähdään olevan roolinsa puolesta erityinen mahdollisuus kohdata nuoria aidosti matalalla kynnyksellä. Koska koulunuorisotyöntekijä ei muusta koulun henkilökunnasta, kuten opettajista ja kuraattoreista, poiketen kirjaa, arvioi tai vaadi, nuorten on helppo lähestyä tätä omien ongelmien ja pohdintojensa kanssa. Samalla koulunuorisotyöntekijä kuitenkin on turvallinen aikuinen, joka osaa tarvittaessa tukea ja ohjata nuorta. R3 kuvasi koulunuorisotyöntekijän olevan helposti lähestyttävä aikuinen, joka osaa ohjata nuorta tarvittaessa eteenpäin:

Tässä yhteiskunnassa meidän nuorilla on valtava aikuisen nälkä, ja kaikilla ei välttämättä siellä kotona ole sitä aikuista, jonka kanssa niistä asioista voi jutella. Ja joillekin voi olla tosi korkea kynnyks mennä vaikka kuraattorin pakeille tai olla jossain kiusaamisjutuissa yhteydessä opettajaan. Se nuorisotyöntekijä on tosiaankin siinä sellainen helposti lähestyttävä aikuinen, jolla on se oma roolinsa ja johon voi sitten luottaa, että hän kuitenkin on aikuinen ja osaa ohjata eteenpäin sitten sitä nuorta jos siltä tuntuu, että hän haluaa lisää tukea elämäänsä. -R3

Matalakynnyksisyyden mahdollistaa K2 mukaan se, ettei koulunuorisotyöntekijä arvioi nuorten suorituksia:

Just se matalan kynnyksen semmoinen niinku että ei ole sitä arviointia, että sua ei arvioida millään tavalla tai että mikään mitä sanot niin se ei vaikuta sun koulunumeroon tai arvosanoihin. Niin se on mun mielestä selkeästi se ero. -K2

Koulunuorisotyön matalakynnyksisyyttä lisää R2 mukaan se, ettei käsiteltävien aiheiden tarvitse liittyä opiskeluun ja koulutyöhön. Koulunuorisotyöntekijän kanssa voi jutella mistä tahansa mieltä askarruttavista aiheista.

Kyllä varmaan se tärkein juttu on olla just se matalan kynnyksen aikuinen. -- Tän meidän nuorisotyöntekijän kautta tulee semmoisia asioita esiin mitkä ei ehkä liity suoraan opiskeluun vaan siihen nuoruuteen ja elämiseen. Voisi olla että niitä olisi isompi kynnys ottaa niinku opettajan kanssa puheeksi. -R2

Rehtorin R3 mukaan koulunuorisotyöntekijän läsnäolo tarjoaa sellaista akuuttia apua koulupäivien aikana, joka parantaa nuorten kykyä keskittyä varsinaiseen koulutyöhön paremmin. Hän kuvaa asiaa seuraavalla tavalla:

Kyllähän me se tiedetään, että jos on joku oikein mieltä painava juttu, niin että se kertaikkiaan valtaa ne ajatukset, niin ei siinä Pythagoraan lauseketta siinä kohdassa pystytä opiskelemaan, tai ruotsin verbien taivutusta... Kyllä se tärkeä henkilökohtainen asia pitää ensin saada alta pois, ennen kuin sitten pystyy oikeasti opiskelemaan. -R3

Kiireettömyydestä on myös K4 mukaan se etu, että koulunuorisotyöntekijä pystyy vastaamaan koulussa esiintyviin ilmiöihin välittömästi niiden synnyttyä:

Mä koen, että se meidän tärkein rooli on toimia kiireettömänä aikuisena, jolla on myös aikaa vastata niihin ilmiöihin, mitä vaikka koulupäivän aikana syntyy, mutta mitä myös kokonaisvaltaisesti koulussa näkyy. -- Että pystyy tavallaan reagoimaan aika nopealla aikataululla ja toimia semmoisena ennaltaehkäisevänä hahmona. -K4

Kaiken kaikkiaan tärkeimpänä työtehtävänä koettiin se, että koulunuorisotyöntekijä on koululla nuoria varten, valmiina kohtaamaan heitä heidän arjessaan, kuten alla olevista lainauksista voidaan nähdä:

Niin ollaan läsnä oikeasti niitä nuoria varten. -K5

Ylipäättänsä se nuorten tavoittaminen. --ja käydä jututtamassa heitä miten menee. -K1

5.1.2 Yhteisöllisyyden rakentamista, osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä

Tää on mahdollistanut niin paljon yhteisöllisyyttä ja osallisuutta! -R4

Vaikka kohtaaminen nousikin ylivoimaisesti tärkeimmäksi onnistuneen koulunuorisotyön tavoitteeksi ja työmuodoksi, nousee tutkimusaineistosta sen rinnalle myös muita merkittäviä tehtäviä. Näistä suurimpina yhteisöllisyyden rakentaminen ja siinä erityisesti ryhmäyttäminen. Koulunuorisotyöllä nähdään olevan erityinen osaaminen ja mahdollisuus tukea yhteisöllisyyttä ja yhteistoimintaa niin luokkaryhmissä kuin koko koulunkin tasolla. Kaikki koulunuorisotyöntekijät kertoivat vierailevansa oppitunneilla pitämässä ryhmäytymistunteja. Myös rehtorit nostavat niitä esiin, kuten R3 tässä alla:

Tää ryhmäyttäminen on tärkeä. Mä tiedän, että meidän nuorisotyöntekijä itse sanonut, että hän tykkää siitä, että hän tapaa kaikki nuoret ja näkee miten he toimii ryhmässä. Luokkakäynnit on tärkeitä. Ja välituntikohtaamiset ja välituntitoiminta on tärkeää. -R3

Välituntitoiminta ja kouluviihtyvyyden parantaminen mainittiin myös jokaisessa haastattelussa pyydetessä kuvailemaan onnistunutta työtä. Välituntitoiminta kattaa koulun sisällä toimivan “nuokkaritilan” sisävälitunnit, haastevälkät ja erilaiset teemavälitunnit, kuten tanssi- ja pelivälkät. Välituntitoiminnan tavoitteena rehtorit korostivat erityisesti kouluun kiinnittymistä ja koulupudokkuuden ehkäisemistä, kun taas koulunuorisotyöntekijöiden vastauksissa korostui viihtyvyys, kuten K2 ja – Anu vastauksista voidaan nähdä:

Mun tavoitteena on, että omalta osaltani niin saisin heidät viihtymään koulussa entistä paremmin ja sitten tuomaan myöskin sellaisia pieniä hengähdyksiä koulupäivän keskelle. -K2

Jos sitä jotenkin kiteyttäisi niin kouluun kiinnittymisen vahvistamista. -R4

Koulunuorisotyöllä nähtiin olevan myös erityinen asema yksinäisten ja syrjään vetäytyvien nuorten tukena. Ryhmäytymistuntien ja välituntitoiminnan kautta koulunuorisotyöntekijälle muodostuu käsitys nuorten keskinäisistä suhteista ja niiden haasteista. Rehtorien näkökulmasta

koulunuorisotyöntekijällä on koulun muuta henkilökuntaa selvemmin ymmärrys nuorten maailmasta ja kokemuksesta. Muun muassa R4 sanoo, että koulunuorisotyöntekijä löytää ne, jotka haluaisivat vetäytyä ja ovat syrjäytymisen vaarassa. Hän painottaa sen olevan erityisen tärkeää. Yläkoulussa aineenopettajat näkevät oppilaita hyvin rajallisen ajan viikossa. Jonkin nuoren vetäytyminen tai yksinäisyys saattaa jäädä huomaamatta koulun arjessa.

Yksi tärkeä ja usein haastatteluissa esiin noussut kiitelty koulunuorisotyön työmuoto on teematuntien pitäminen. Eri kaupungeissa niitä kutsutaan erilaisin nimin (kuten luokkatunti, ryhmätunti, leikkিতunti tai oppituntivierailu), mutta perusidea on sama: koulunuorisotyöntekijä vierailee oppitunnilla jonkin nuorisotyöllisen aiheen kanssa. Näitä aiheita esiintyi haastattelussa useita, yleisimpinä päihdekasvatus ja kaveritaidot. Osalla kouluista teematunnit liittyvät laajempaan suunnitelmaan ja yhteiseen sopimukseen tai vuosikelloon, toisilla teematunteja toteutetaan tarpeen mukaan opettajien toiveesta. Esimerkin tällaisesta antoi K5:

Jos opettaja sanoo, että "meillä on nyt vähän huono työrauha, ilmapiiri ja kaikki muu, että voitko tulla vähän luokkaa katsomaan", sitten saatan olla siellä välillä vaan kuuntelemassa, mutta sitten jos halutaan, mä pidän niille semmoisia tunne- ja kaveritaitoja ja ryhmäyttäviä leikkejä. -K5

Vaikka teematunnit vievätkin aikaa varsinaisen opetussuunnitelman sisältöihin varatuilta tunteilta, rehtoritkin pitävät niitä tärkeinä ja tarpeellisina, kuten seuraavasta R3 sitaatista voidaan nähdä:

Kaikki nää, mitä tää nuorisohjaaja järjestee teematunnit liittyen päihteisiin, mielenterveyteen, sun muuhun. Ne on kaikki tosi, tosi tärkeitä. -R3

Tärkeänä pidettiin myös nuorten osallisuuden vahvistamista koulun arjessa. Käytännön esimerkkejä tästä ei juurikaan esitetty, mutta sen tärkeys tunnistettiin lähes jokaisessa haastattelussa. Usein haastateltavat mainitsivat osallisuuden edistämisen osana yhteenvedoa haastattelun loppupuolella, kuten R1 alla olevassa sitaatissa:

Koulun näkökulmasta mitä me tavoitellaan tällä yhteistyöllä, niin totta kai se on sitä yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämistä, ja nuorten viihtyvyyttä ja siinä tukena olemista ja aikuisena olemista ja kuulemista. -R1

5.2 Onnistumisen avaimet

Siihen (onnistumiseen) vaikuttaa se johto, ja siihen vaikuttaa se koulunuorisotyöntekijä, ja hänen persoona ja taidot. Ei se voi muuten onnistua, ellei oteta sitä sinne koulu yhteisöön sisään. -R2

Haastateltavat nostivat esiin useita avaintekijöitä, joiden he kokevat vaikuttaneen positiivisesti koulunuorisotyön onnistumiseen omalla paikkakunnallaan tai joiden he ajattelisivat olevan huomionarvoisia seikkoja pyrittäessä onnistuneeseen koulunuorisotyöhön. Kuitenkin jo haastatteluiden aikana kolme seikkaa korostuivat selkeästi yli muiden: rehtorin ja muun koulun työyhteisön tuki, koulunuorisotyöntekijän sopivuus tehtävään ja koulunuorisotyöhön käytettävissä olevat resurssit. Seuraavissa alaluvuissa avaan näitä edellä mainittuja tarkemmin haastateltuvastausten lainauksien saattelemana. Lopuksi esittelen muita tärkeäksi koettuja onnistumista edistäviä tekijöitä.

5.2.1 Rehtorin tuki ja koulun vastaanotto

Onnistumisen avaimet on siinä, että sulla on sen yhteisön tuki. Yksin on aika hankala tehdä. -R2

Hyvin yksimielisesti kaikki haastateltavat nostivat yhdeksi tärkeimmistä onnistumisen avaimista sen, millä tavalla koulunuorisotyö otetaan koulussa vastaan. Tämä nousi esiin jokaisessa haastattelussa, usein heti ensimmäisten asioiden joukossa. Erityisen tärkeäksi nähtiin se, että rehtori pitää koulunuorisotyötä tärkeänä ja tuo sen myös tietäväksi koko työyhteisölle. Rehtorin tuen merkitystä sanoitettiin muun muassa seuraavilla tavoilla:

Kaikki lähtee siitä johdon sitoutumisesta. Jos rehtori on sitä mieltä, että tää on ihan turhaa tää nuorisotyö, niin en mä tiedä onko sillä onnistumisen mahdollisuuksia. Kyllä se lähtee siitä, niinku kaikissa asioissa kaikki lähtee; johtamisesta. -R3

Se on tärkeää, että koulun ovet on auki ja sieltä on se rehtorin tuki. -K2

Kyllä mä sanoisin, että se oli tosi hyvä, että sillä rehtorilla oli jo alusta asti vähän hanskassa edes se, että mitä tää on ja miksi. -K5 (peilaten omaan kokemukseen)

Myös koulun muun henkilökunnan positiivista ja avointa asennoitumista koulunuorisotyötä kohtaan pidettiin tärkeänä tekijänä työn onnistumisessa. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset haastatteluista:

Kyllä mä jotenkin lähden taas siitä asenneympäristöstä, että on semmoinen oikeanlainen asenne siihen, että otetaan se työntekijä sinne koululle vastaan ja luotetaan siihen. Otetaan hänet osaksi sitä työyhteisöä. -R3

Mä ajattelen, että meillä oli jo heti alusta asti tällä koululla tosi lämmin vastaanotto koulunuorisotyölle. Se otettiin heti yhteistyöhön mukaan ja sitä pyrittiin hyödyntämään monissa eri toiminnoissa. -- Tutustuttiin tosi nopeasti myös palavereiden kautta henkilökuntaan. -K4

Painoarvoa nähtiin sillä, että koulun työyhteisö on tietoinen koulunuorisotyön tehtävistä ja tavoitteista. Käytännöllisenä esimerkkinä nousi se, että tietäessään, mistä koulunuorisotyössä on kyse, opettajat osaavat hyödyntää koulunuorisotyöntekijää ja tämän osaamista koulun arjessa.

Jos koulu on sitä mieltä, että “me ei tiedetä mikä toi on ja mitä se täällä tekee”, niin ne saattaa myös olla sitä mieltä, että “me ei tarvita sua”, tai että “ei se nyt ainakaan oppitunnille tule”. -K5

Monelle koululle työresurssiaan jakaneet koulunuorisotyöntekijät kuvasivat omia kokemuksiaan siitä, miten työn aloitus oli selvästi helpompaa niillä kouluilla, joissa vastaanotto oli avoimempi.

Huomattavan tärkeäksi seikaksi muodostui myös se, että koulunuorisotyöntekijä otetaan heti alusta alkaen osaksi koulun sisäisiä verkostoja ja suunnittelutiimejä. Näiden kautta koulunuorisotyöntekijä tutustuu ja pääsee mukaan koulun arkeen sekä tekee itseään ja omaa osaamistaan tunnetuksi. Samalla voidaan käydä luontevaa keskustelua roolista sekä yhteistyön toimintatavoista.

No ainakin se, että samantien luotais verkosto jo heti, eikä silleen, että pitäisi alkaa kissojen ja koirien kanssa sen koulunuoriso-ohjaajan yksin siellä ihmisiä etsimään. kannattaa käydä maltilla se keskustelu siitä roolista ja siitä hommista mitä se alkaa tekemään. Käydä vaikka yhdessä läpi myöskin niitä toiveita ja odotuksia mitä opettajilla on ja käydä se keskustelu hyvin, ettei vaan heittää sitä ihmistä sinne ja toivoa, että se lähtee menemään (hyvin). Sitten saadaan vaan riitoja ja väärinymmärryksiä aikaan.

-R2

Toi on erittäin tärkeä (puhe koulunuorisotyöntekijän roolista koululla). Nimittäin asiathan ei ole itsestään selviä. -- Nyt kun on tullut uutena sitten koulunuorisotyöntekijä niin kyllä pitää käydä sitä keskustelua että mitä nää ihmiset täällä tekee. Ja mikä niiden rooli on ja mitä siihen toimenkuvaan kuuluu ja miten ne hyödyttää tätä meidän yhteisöä. Se ei riitä, että käydään se keskustelu kerran koska sitten kouluille tulee uusia työntekijöitä, jotka ei taas välttämättä sillä tavalla hoksaa, että mikäs juttu tää on. On semmoista jatkuvaa oltava se puhe. -R3

Oikeasti vaikka olisi semmoinen kunnan tapaaminen missä on kaikki kerralla ja yritettäisiin mahdollisimman hyvin integroida sinne koulun puolellekin koulunuoriso-ohjaaja ja muistettais kutsuakin vaikka niihin palavereihin ja muihin tärkeisiin juttuihin.

-K1

Koulunuorisotyöntekijöiden vastauksista nousi myös tarve siihen, että nuorisotyötä saadaan tehdä koululla suhteellisen vapaasti nuorisotyöllisellä otteella, eikä työnkuvaan sekoitu liikaa koulunkäyntiin tai oppimiseen liittyviä tehtäviä. Koulunuorisotyö tarvitsee tarpeeksi "löysät" raamit voidakseen joustaa ja mukautua koulun arjen tarpeisiin ja tilanteisiin samalla säilyttäen nuorisotyöllisen otteen. Asiaa sanoitettiin muun muassa seuraavalla tavalla:

Se ei voi olla mun mielestä kauhean pitkälle koulun sanelemaa, että mitä se koulunuorisotyö on, koska sitten se ei ole enää nuorisotyötä, mikä on tehty nuorisotyöllisellä otteella. Jos ne raamit tulee sieltä koulusta, että sun työhön kuuluu tää ja tää ja tää ja tää, niin jollain tavalla mä ajattelen, että se on liika jäykkää. Siinä pitää olla semmoinen tietyn näköinen jousto siihen hommaan. -K2

Yksi kaikkia haastateltavia yhdistävä kokemus oli, että koulunuorisotyö on otettu kouluilla hyvin vastaan. Rehtori R3 jopa kertoo yllättyneensä asiasta:

Oikeastaan mä oon vähän yllättyneekin siitä, että kuinka hyvin esimerkiksi opettajat ovat ottaneet vastaan tän nuorisotyöntekijän, kun me tiedetään, että opettajat voi olla aika haastavakin ammattiryhmä niin kun hyväksymään uusia toimintatapoja kouluihin. Mutta kyllä jotenkin mä koen että on otettu tää nuorisotyöntekijä hyvin vastaan ja on osattu niin kun ottaa hänet niinku käyttöön. -R3

Vaikka tätäkin aihetta voitaisiin tarkastella monesta eri näkökulmasta, voidaan lyhykäisyydessään se tiivistää seuraaviin lauseisiin, jotka nousivat haastatteluista:

Hän (koulunuorisotyöntekijä) on yksi osa koulun aikuisia. -R2

No lähtökohtana siinä (miten saadaan koulunuorisotyö onnistumaan) täytyy tietysti olla se koulun ja nuorisotyön yhteen hiileen puhaltaminen ja se sellainen tahtotila siihen tekemiseen. Tausta pitää olla kunnossa. -K3

5.2.2 Koulunuorisotyöntekijän sopivuus tehtävään

Mä koen että tää henkilö on ollut sellainen että hän sopii tähän työhön. -R3 (oman paikkakunnan koulunuorisotyön onnistumisen syitä kysyttäessä)

Itselleni yllättäen, mutta toisaalta nuorisotyön luonteeseen sopien, toiseksi erityisen tärkeäksi tekijäksi koulunuorisotyön onnistumisessa nousi koulunuorisotyöntekijän persoona, työote ja sopivuus tehtävään. Sekä rehtorit että koulunuorisotyöntekijät kuvasivat tätä hyvin suorin ja selkein sanoin, kuten sekä yllä että alla olevista lainauksista voidaan nähdä.

Persoona. Se on tosi tärkeää, että just niinku sanoinkin se on hyvä tyyppi. -- Sosiaaliset taidot on tosi tärkeitä. (Työskentelee) tosi monen ihmisen kanssa päivittäin. -R2

No ihan ehdottomasti persoona siihen (onnistumiseen) vaikuttaa. Ja just se semmoinen uskallus tunkea itsensä joka paikkaan ja olla äänessä. -K5

Oikeanlainen lähestymistapa on semmoinen, mikä antaa pohjaa sille jatkolle. Ja kiinnostus siihen työhön ja niihin nuoriin. -K3

Useasti esiin nousevia koulunuorisotyöntekijälle tarpeellisia piirteitä ovat muun muassa hyvät sosiaaliset taidot, aloitteellisuus ja uskallus tarttua työhön sekä taito kohdata nuoria. Jonkin verran näissä on nähtävissä painotuseroja. Koulunuorisotyöntekijöiden vastauksissa korostuu nimenomaan oma rohkeus, aktiivisuus ja kiinnostus nuorten kohtaamiseen, "vieraalla maalla" toimimiseen liittyvä taito luovia koulumaailmassa ja oman nuorisotyöllisen osaamisensa rohkeasti esiin tuominen sen keskellä.

Totta kai siinä pitää itse olla aktiivinen ja rohkeana siellä mukana nuorten kanssa. Se on siinä ehkä tärkeintä, että on ylipäänsäkin esillä ja tavoitettavissa. -K1

Tulee merkittäväksi rooliksi se, että millainen itse on kohtaajana ja lähestyjänä. Toki itseltä se vaatii semmoista heittäytymistä, ymmärrystä ja empatiaa. Niinku tavallaan nuoren tasolle asettumista ja sitten myös läsnäoloa. -K4

Rehtoreiden vastauksissa puolestaan korostuu innostuneisuus työstä ja nuorista sekä kiinnostus verkostoitumista ja kehittämistä kohtaan. Näitä sanoitettiin mm. seuraavilla tavoilla:

Ainakin se työntekijän oma halu ja into, ja se oma-aloitteisuus on melkein jopa vaatimus -R1

Tää henkilö on itse kiinnostunut siitä työstä, Ja on kiinnostunut kehittämään sitä työtä ja on mun mielestä oikea henkilö oikeassa paikassa. -R3

Sen nuorisotyöntekijän täytyy osata rakentaa niitä verkostoja ja siellä koukkuja, olla hyvä verkostoituja. -R2

Muita haastatteluissa esiin nousseita koulunuorisotyöntekijälle tärkeitä ominaisuuksia ja taitoja ovat mm. taito hypätä tuntemattomaan, joustavuus, menetelmien soveltamiskyky, yhteistyökyky ja oman työn arvostus.

Toisena olennaisena, että otetaan huomioon se yhteisö itsessään ja sen koulun kokonaiskuva sitä työtä tehdessä. -K4

Epäonnistumisen sietäminen, että jos joku juttu mitä testataan - koska kehittämistyötä koko ajan tehdään - ei onnistukaan niinku oli ajatellut niin sitten antaa itselleen armoa siinä, että no tehdään ensi kerralla jotenkin eri tavalla. Tai sitten jos onnistuukin, niin sitten lähdetään tuottamaan sitä lisää. -K4

5.2.3 Koulunuorisotyön resurssit

Kolmas merkittäväksi koettu onnistumisen avain, tai ehkä paremminkin avainnippu, koulun vastaanoton ja työntekijän persoonan lisäksi muodostuu koulunuorisotyöhön osoitetusta aika-resurssista ja sillä käytössä olevista toimitiloista.

Ensimmäkin onnistumisen kannalta koetaan tärkeäksi, että koulunuorisotyöntekijän työajasta on osoitettu riittävä osuus koululla työskentelemiseen. Tästä esimerkiksi R3 antoi seuraavanlaisen neuvon koulunuorisotyön aloitukseen:

Ensimmäinen on se, että annetaan sille ihmiselle (koulunuorisotyön-tekijälle) riittävästi työaika, että jos hänellä on niinku 2 tuntia viikossa käyttää siellä koululla niin ei tule toimimaan. -R3

Myös koulunuorisotyöntekijä K1 kommentoi asiaa:

No siis sehän olisi parasta, jos me saataisiin tänne täysiaikaiset työntekijät, jotka olisi pelkästään koululla. Niinku ihan koulunuoriso-ohjaaja, joka tekee pelkästään sitä koulunuorisotyötä. -- Tuntuu, että pitäisi välillä saada itsensä monistettua moneksi. -K1

Samana koulun rehtori R1 tuo esiin liian vähäisen koulunuorisotyön aikaresurssin jättämisen vajeen:

Hänen työaika jakaantuu sekä meidän päivätoiminnan, että sitten sen vapaa-ajan ja sen illan välille. Elikkä me ei välttämättä saada tänne arkeen niin paljon, kuin me tarvittaisiin ja toivottaisiin. -R1

Aikaresurssin tarpeellisuutta perustellaan muun muassa sillä, että luvussa 5.1.1 käsitellyn kiireettömän kohtaamisen toteutumiseen vaaditaan aikaa ja se kohtaamiseen varattu aika on arvokasta itsessään.

Voi olla läsnä oleva aikuinen siellä, jolla on oikeasti aikaa niille nuorille. -K5

Jotenkin mä ajattelen, että nuorille riittää vaan pelkästään se, että siellä on paikalla. Ei tarvita mitään muuta. Ainahan mä yritän kysyä heiltä, että mitä te haluaisitte ja tehdäänkö sitä ja tehdäänkö sitä. Tosi useasti ne sanoo vaan, että "ei kun istutaan vaan tuolla kopissa". -K2

Kiireettömän kohtaamisen mahdollistava aika koetaan myös asiaksi, jota täytyy tietoisesti vaalia työn arjessa:

Yks, mikä on tärkeä muistaa, on se kiireettömän aikuisen rooli. -- Ei sitä kalenteria kannata myöskään täyteen täyttää, koska niitä työtehtäviä tulee siinä pitkin päivää ja se tärkein rooli on kuitenkin olla niiden nuorten kanssa läsnä. Niin siitä on saanut itsensä muistutella, mutta se on ollut kanssa semmoinen palkitseva sitten että. Ja yleensä se huomaakin, että jos on semmoinen päivä, että kalenterissa ei lue juuri mitään, niin sitten ne onkin niitä kiireisimpiä päiviä lopulta että sitten siinä. Ja myös huomaa sen tarpeellisuuden siinä vaiheessa. -K4

Rehtori R3 antaa muille mahdollisesti koulunuorisotyötä aloittaville kunnille neuvon, jossa hän kehottaa antamaan uudelle työmuodolle aikaa myös siinä mielessä, että se ehtii "asettumaan uomaansa":

Pitää antaa aikaa myöskin sille (uudelle koulunuorisotyölle), että se saadaan käynnistettyä. -- Siinä pitää olla sinnikäs että ne hyödyt tulee näkyviin sitten vasta viiveellä. Ja se toiminta asettuu siihen uomaansa vähän viiveellä. Se on kuitenkin joka koulussa varmaan vähän eri näköistä -- kuitenkin koulut on jonkin verran erilaisia ja kunnat on erilaisia, niin se aina vaatii tavallaan sen oman erityisen toimintatapansa. -R3

Toinen esiin nouseva resurssitarve on tila, jossa koulunuorisotyötä pääsee toteuttamaan. Haastateltavilla koulunuorisotyöntekijöillä oli käytössään vaihtelevasti tiloja. Toisilla oli selkeästi omat koulunuorisotyöhön tarkoitetut tilat koulun yhteydessä tai sen sisällä, toisilla ei minkäänlaisia tiloja ja yhdellä pieni huone, jossa voi tavata yksittäisiä nuoria. Siitä kaikki kuitenkin olivat yksimielisiä, että koulunuorisotyölle kaivataan omia tiloja kouluilla. Muun muassa koulunuorisotyöntekijä K1 totesi suoraan:

Kyllähän jonkunlaiset toimintatilat pitää olla. -K1

Tässäkin on nähtävissä yhteys aiemmin useasti esiin nousseen kohtaamisen mahdollistamiseen. Koulunuorisotyöntekijän käytössä oleva oma tila luo mahdollisuuksia muun muassa kohdata yksityisesti, luoda yhteisöllisyyttä ja säilyttää tarvikkeita:

Tavoite meillä on toteuttaa nuorisotyötä koululla mahdollisimman läsnä olevana. Mulla on työpiste siellä koululla, niin mulla on siellä kaikki tarvittava ja mä pystyn olla koko ajan siellä nuorten lähellä. -K3

On tarve sille koulun nuorisotilalla siellä. -- Minusta tosi tärkeä, että se on semmoinen paikka minne voi tulla joko juttelemaan tai tekemään jotakin tai pelaamaan. Kyllä se on tärkeä. -K1

Saadaan ihan tosi hyvin juttuja ja keskusteluja siellä (tilassa) aikaiseksi ja (nuoret) ei välttämättä tunne kuitenkaan toisiaan sen enempää. Se on kaikille tervetullut paikka, että sinne voidaan tulla. Ja koetaan se jollain tavalla turvalliseksi, että siihen uskalletaan tulla ihan niinku yksinäänkin, vaikka siellä olisi jotain muuta porukkaa ja valmiiksi sisällä. -K2

Koulunuorisotyöntekijä K4 työskentelee paikkakunnalla, jossa työskentelee useampi koulu-
nuorisotyöntekijä omilla kouluillaan. Hänellä itsellään ei ole varsinaista koulunuorisolle tar-
koitettua tilaa koulultaan, vaan hän työskentelee pääosin käytävillä ja koulun aulassa. Hän ver-
taa omaa tilannettaan työtovereidensa tilanteisiin:

*No onhan niillä (tiloilla) suuri merkitys. Meillä vaihtelee täällä (paikkakunnan nimi)
tosi paljon mitä tiloja on käytössä. Osalla saattaa olla niin, että ei ole minkään näköistä
työtilaa, että on tosi vaikea löytää vaikka kohtaamisen tilaa nuoren kanssa, isomman
porukan kanssa, tai sitten ihan kahdestaan nuoren kanssa. Osalla on sitten taas ihan
omat tilat; nuorisotila koululla. -- Itse mä välillä haaveilen siitä, että mulla olisi se
työtila. -K4*

5.2.4 Suhde oppilashuoltoon, yhteinen tahtotila ja työn pysyvyys

Esittelen tämän luvun loppuun vielä muutaman huomionarvoisen tutkimustuloksen aikaisem-
pien lisäksi. Suhde oppilashuoltoon nousi esiin kaikkien rehtoreiden ja neljän koulunuoriso-
työntekijän (K2, K3, K4 ja K5) haastatteluissa. Ensinnäkin pidettiin tärkeänä, että koulunuori-
sotyöntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon kanssa, kuten seuraavista esimerkeistä voidaan
nähdä:

*Yhteistyö tietenkin koulun henkilöstön kanssa ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa, esim.
opiskeluhuollon kanssa on lähes välttämätöntä, että pystytään edistämään oppilaiden
hyvinvointia. -R1*

*Sekin on tietysti merkittävää, että kun on otettu mukaan oppilashuoltoryhmään mo-
niammatillisella näkökulmalla ja oon ollut mukana sitä kehittämässä sen toimintata-
poja ja se on hyvin tiivis ja yhteistyö sujuu hyvin. Kyllä sillä on merkitystä työn kan-
nalta, että on hyvä, tiivis yhteistyö. -K3*

*Että he ovat niinku osa meitä. Ei ole meitä ilman että koulunuorisotyöntekijä ja kuraat-
tori on tässä samassa. -R4*

Käytännön esimerkki yhteistyöstä koulunuorisotyön ja oppilashuollon välillä on esimerkiksi se, kun koulunuorisotyö ohjaa nuoren oppilashuollon palveluihin (K3) tai kun koulunuorisotyöntekijä ja kuraattori pitävät yhteisiä ryhmäytymis- tai teematunteja (K2, K3, K4 ja K5).

Kaikki rehtorit ja K4 nostivat esiin myös oppilashuollon vähäiset resurssit ja ruuhkautumisen. Vaikka kuraattoreiden työnkuvaan virallisesti kuuluisi ryhmien tukeminen, käytännössä se usein jää vähälle huomiolle kiireisten ja runsaiden yksilötapaamisten takia (K4). Koulunuorisotyöntekijä keskittyy puolestaan enemmän ryhmiin ja niiden yhteishengen parantamiseen. Toisaalta koulunuorisotyöntekijä voi toimia ”kannattelijana” nuorelle, joka odottaa pääsyä oppilashuollon palveluihin:

Meille on myös helppo hakeutua, koska me ollaan siinä koulun arjessa ja me ollaan tavoitettavissa. Kun sitten taas joskus saattaa olla, että opiskeluhuollossa on tosi huonot resurssit sillä hetkellä, että nuori ei saa heti sitä tarvitsemaansa aikaa sieltä, niin sitten pystyy tekemään sitä kannattelevaa työtä. -K4

Rehtori R3 nosti yhteistyön oppilashuollon kanssa esiin vielä antaessaan neuvoa kunnille, jossa mahdollisesti koulunuorisotyö on vielä aluillaan:

Mä rohkaisisin kouluja ja rehtoreita ottamaan sen nuorisotyöntekijän just siihen yhteisölliseen opiskeluhuoltotyönvahvasti mukaan. Jotenkin on ennen nähty, että opiskeluhuolto on semmoista salaseurahommaa, että siellä on tärkeitä että kukaan ei saa selville mitään, eikä tiedä kenestäkään yhtään mitään, ja pysyä hiljaa, ei uskalleta puhua.. Mutta tässä yhteisöllisessä opiskeluhuollossa pyritään just siihen ennaltaehkäisevyyteen. Ja siihen, että kaikilla nuorilla olisi hyvä siellä koulussa olla ja niihin ilmiöihin puututtaisiin ennen kuin pääsee sitten pahaksi. Eli tässä on mun mielestä sillä nuorisotyöntekijällä tosi iso rooli. -R3

Tärkeänä pidettiin myös koulun ja nuorisotoimen yhteistä tahtotilaa toteuttaa koulunuorisotyötä yhteistyönä. Tämän nosti esiin R1 ja R4 sekä K3 seuraavalla tavalla:

No kyllä se on se tahtotila ja tekemisen meininki. Siis tahtotila siihen tekemiseen niitä nuoria varten. -K3

Vielä huomionarvoiseksi onnistumisen avaimiksi aineistosta nousee työn pitkäjänteisyys ja pysyvyys. Kohtaamiseen ja läsnäoloon perustuva työ toteutuu parhaiten, kun koulunuorisotyöntekijä on nuorille tuttu ja turvallinen aikuinen. Asia nousi esiin useassa haastattelussa, joskin lyhyenä huomautuksena. Esimerkkinä tästä R2 kommentti asiasta:

Koulunuorisotyö... olisi hyvä, jos sillä olisi vähän semmosta jatkumoa. Ihan jo senkin takia, että rakentaa sitä luottamuksellista suhdetta niihin nuoriin. Ei voi olla niin, että se ihminen vaihtuu joka kuukausi. -R2

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa kokoan yhteen tutkimuksessa esiin nousseet havainnot ja pohdin niitä vuoropuhelussa aiemman tutkimustiedon kanssa sekä pohdin tutkimuksen yhteiskunnallista merkitystä, soveltamismahdollisuuksia ja esitän tutkimusprosessin aikana nousseita kiinnostavia aiheita jatkotutkimukselle.

6.1 Koulunuorisotyö on kuin vuorikiipeilyä

Tiivistääkseni tutkimuksen havainnot käytän vertausta vuorikiipeilystä (kuva 1). Vertauksessa vuorikiipeilijä edustaa koulunuorisotyöntekijää ja vuoren huippu kuvaa tavoitteita. Huippu on se, mihin tähdätään ja mitä kohti kaikki toiminta osoittaa. Se kuvaa myös koulunuorisotyön toteutumista parhaimmillaan, eli onnistunutta koulunuorisotyötä. Huippu siis vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli millaista on onnistunut koulunuorisotyö ammattilaisten näkökulmasta.

Kuten vuorikiipeilijä, myös koulunuorisotyöntekijä tarvitsee varusteita, eli asioita, joiden pitää olla kunnossa jotta työ onnistuu. Niiden avulla hän voi kiivetä, eli suorittaa työtä tavoitellunsa huippua. Varusteet kuvaavat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseen: mitkä tekijät vaikuttavat koulunuorisotyön onnistumiseen? Kiipeäminen vastaa niitä käytännön työmuotoja ja -tehtäviä, joita koulunuorisotyöntekijä arjessaan suorittaa. Tarkastellaan seuraavaksi tutkimustuloksia tämän vertauksen kautta.

Kuva 1. Koulunuorisotyön vuorikiipeilyvertaus

6.1.1. Huippu - tätä se on parhaimmillaan

Vuoren huippu kuvaa täydellisen onnistunutta koulunuorisotyötä ja saavutettuja tavoitteita. Huipulla työ on silloin, kun koulunuorisotyö tukee nuorten hyvinvointia ja osallisuutta nuorten ehdoilla koulupäivän aikana. Vaikka kaikki viisi tutkimukseen osallistunutta koulunuorisotyöntekijää kokivatkin työn paikkakunnallaan onnistuneeksi, löysivät he kaikki siitä myös jotakin korjattavaa, lisättävää tai parannettavaa. Huippu kuvastaa siis unelmatilannetta, ideaalia, jota kohti työtä tekemällä pyritään. Tutkimusaineiston perusteella vuorenhuipusta piirtyy seuraavanlainen kuva:

Koulunuorisotyö on parhaimmillaan koulun arjessa tapahtuvaa kiireetöntä kohtaamista, yhteisöllisyyden rakentamista ja kouluviihtyvyyden parantamista. Se tavoittaa yksinäiset nuoret ja ehkäisee kiusaamista kiinnittäen nuoret vahvemmin kouluyhteisöön. Se toimii epävirallisen koulun puolella (kts. luku 3.2) tarjoten hengähdyshetkiä virallisen koulun edellyttämän suorittamisen keskelle. "Vuoren huipulla" koulunuorisotyöntekijä tuntee koulua käyvät nuoret, heidän elinympäristönsä ja ajankohtaisen nuorisokulttuurin. Hän on läsnä koulun arjessa seuraten nuorten keskuudessa esiintyviä ilmiöitä ja reagoi niihin aikaisessa vaiheessa. Hän tuntee ryhmien suhdedynamiikat ja tarjoaa tukeaan niiden kehittämiseen. Hän luo nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan ja tarjoaa tilaa nuorten omille ajatuksille ja ideoille.

Tähän istuu loistavasti AVI:n (2025) tiivistys Nuorisoseuran tutkimusjulkaisusta Poikkeusoloista uuden kynnykselle – Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023 (Kivijärvi ym. 2024):

Oleellista koulu- ja oppilaitosnuorisotyössä on nuorten kohtaaminen kokonaisvaltaisesti, ilman arviointiroolia, sekä nuorten osallisuuden ja oman toimijuuden vahvistaminen. Koulunuorisotyöllä on mahdollisuus vähentää kiusaamista ja tukea yhteisöllisyyden ja turvallisuuden kokemuksia koulussa. (AVI 2025)

6.1.2. Kiipeäminen - näin työtä käytännössä tehdään

Kiipeämisellä kuvataan käytännön työtä, sen menetelmiä ja toteutustapoja. Tutkimusaineistosta niistä nousee useita käytännön esimerkkejä, kuten nuorten kohtaaminen, yhteistyö opettajien ja oppilashuollon kanssa, välituntitoiminta, teematunnit, ryhmäyttäminen, pienryhmätoiminta ja yksilötyö (esim. keskusteluapu nuorille). Muun muassa nämä työmuodot ovat keinoja nuorten osallisuuden lisäämiseen, kouluyhteisöön kiinnittymisen tukemiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen, joita voidaan pitää työn onnistumisen mittareina (kts. luku 3.3).

Tutkimushaastatteluissa mainitut työmuodot vastasivat hyvin niitä työmuotoja, joita löytyy koulunuorisotyötä käsittelevästä kirjallisuudesta (esim. Ahlberg ym. 2014, Jurvanen 2021 ja Kiilakoski 2014). Mainitut tavoitteet ja onnistuneen työn kuvaukset myös sopivat teorialuvussa 3.1 esiteltyihin tapoihin jäsentää nuorisotyön päämääriä.

On mielenkiintoista, ettei yksikään tutkimukseen haastatelluista nuorisotyöntekijöistä epäroinyt lainkaan koulunuorisotyön nuorisotyöllisyyttä (kts. luku 3.1). Sen sijaan heidän vastauksistaan paistoi ylpeys ja arvostus nuorisotyön arvoja, menetelmiä ja nuoren kokonaisvaltaista lähestymistapaa kohtaan. Myös tutkimuksen rehtorit tunnistivat ja tunnustivat sekä tarpeen että oikeutuksen nuorisotyön omanlaisen, koulun perustehtävästä eroavan, tehtävän toteuttamiselle koulussa.

Kysymys koulunuorisotyön vapaaehtoisuudesta tai sen puutteesta ei noussut esiin tutkimushaastatteluissa. Tästä voidaan päätellä, että joko haastatteluihin osallistuneet koulunuorisotyöntekijät ja rehtorit tunsivat ajatuksen nuorisotyön vapaaehtoisuuteen perustuvasta työtteestä eivätkä nähneet koulunuorisotyössä ongelmaa sen toteutumisen suhteen, tai he eivät tunteet ajatusta, eivätkä siksi osanneet tuoda asiaa esille. Näistä vaihtoehdoista ensimmäinen on

todennäköisempi. On myös mahdollista, että haastattelukysymysten asettelu ohjasi haastateltavia miettimään enemmän työn hyviä ja onnistuneita puolia ristiriitaisuuksien ja haasteiden sijaan. Tässä olisi pienen lisätutkimuksen paikka. Voidaan kuitenkin todeta, että onnistuneeksi koettu koulunuorisotyö toimii pitkälti nuorisotyöllisten päämäärien mukaan ja sopii nuorisotyön eetokseen.

Luvussa 3.3. totesin, että koulunuorisotyön onnistumisen mittareita voisivat olla esimerkiksi nuorten osallisuus ja kiinnittyminen kouluyhteisöön, toimijuuden vahvistuminen siellä, sekä koulunuorisotyön kyky tukea kouluyhteisön ja siinä opiskelevien nuorten hyvinvointia ilman, että nuorisotyön oma arvopohja katoaa. Tämän tutkimuksen lähteenä ja kohteena oli koulunuorisotyöntekijöiden ja rehtoreiden kokemukset. Syventämään tutkimusta, olisi mielekästä tarkastella näitä aikuisten työntekijöiden ajatuksia suhteessa työn kohteena olevien nuorten kokemuksiin osallisuudesta, kouluyhteisöön kiinnittymisestä ja toimijuuden vahvistumisesta.

6.1.3. Varusteet - nämä pitää olla kunnossa

Varusteet kuvaavat niitä tekijöitä ja taustavaikuttimia, joiden pitää olla kunnossa, jotta koulunuorisotyö voi ponnistaa kohti huippua. Näistä tarvittavista “varusteista” piirtyy tutkimusaineistosta hyvin selkeä kuva, jonka esittelin aiemmin tulosluvussa 5.2. Koulunuorisotyön avaimia ja vuorikiipeilyn varusteita ovat siis ainakin rehtorin tuki, koulun vastaanotto, koulunuorisotyöntekijän persoona ja työote, työhön suunnatut resurssit, toimiva suhde oppilashuoltoon, yhteinen tahtotila ja työn pysyvyys. Näitä siis tarvitaan, jotta koulunuorisotyö saadaan onnistumaan.

Nämä varusteet jakautuvat eri tahojen harteille. Rehtorin tuki, koulun vastaanotto ja toimiva suhde oppilashuoltoon ovat koulun vastuulla. Resurssit ja työn pysyvyys jakautuvat nuorisopalveluiden ja koulun yhdessä kannettaviksi. Koulunuorisotyöntekijän vastuulle jää oma työote ja asenne työhön. Resurssit voidaan myös osittain nähdä laajempaan vastuuna, ainakin jos koulunuorisotyö saa jatkossakin valtionavustusta. Näkisin kuitenkin, että kaiken tämän takana on koulun, nuorisopalveluiden, rehtorin, yksittäisten opettajien ja koulunuorisotyöntekijän yhteinen tahtotila tehdä yhteistyötä nuorten hyväksi, sillä *“Hyviin tuloksiin pääseminen edellyttää kuitenkin pitkäjänteisyyden ja riittävien resurssien lisäksi toimivaa moniammatillista yhteistyötä muiden kouluilla toimivien ammattilaisten kanssa”* (Nuorisotutkimusseura 2024).

6.2 Lopuksi

Tämä tutkimus keskittyi yläkouluissa tehtävään koulunuorisotyöhön, mutta en näe syytä miksi tulokset eivät olisi sovellettavissa myös toisen asteen oppilaitoksissa ja alakouluissa tehtävään nuorisotyöhön. Toiveeni on, että näitä tuloksia voitaisiin hyödyntää koulunuorisotyön kehittämiseen siellä, missä sen alkutie on ollut kivikkoinen.

Tämä tutkimus ei mullista maailmaa tuomalla esiin jotain täysin ennen kuulumatonta ja vallan tavatonta. Kaikista siinä esiin nousseista aiheista on kirjoitettu aikaisemminkin koulunuorisotyötä määriteltäessä tai arvioitaessa. Kuitenkin se tuo keskusteluun jotakin uutta: käytännöllisen työkalun, kuin avainnippun, nuorisotyön ja koulun yhteistyön kehittämiseen. Tuloksia voidaan käyttää inspiraationa ja muistilistana kehittämistyössä.

Tutkimuksen myötä heräsi myös pohdintoja, joista olisi aihetta jatkotutkimukselle. Olisi esimerkiksi mielenkiintoista tutkia koulunuorisotyön toteutuksia, joiden ei koeta onnistuneen ja vertailla niitä tähän aineistoon. Puuttuisiko niistä tässä tärkeäksi koetut onnistumisen tekijät? Samalla voisi vertailla nuorisotyöllisten päämäärien ja työotteen toteutumisen vaikutuksia koulunuorisotyön onnistumiseen. Olisi myös tärkeää kuulla nuoria ja selvittää heidän kokemuksiaan koulunuorisotyöstä ja sen onnistumisesta. Vaikka koulunuorisotyötä tehdään nuoria varten ja tutkimusaineiston mukaan myös nuoria osallistaen, olisi tärkeää saada myös tutkimuksissa nuorten ääni kuuluviin.

Lähteet

Ahlberg, Jenni, Appelgren, Juha, Järvinen, Eeva, Häsä, Sami, Komulainen, Tomi, Koponen, Petra, Kääpä, Jani, Laitinen, Mari, Penttilä, Anu, Rihu, Minna, & Tani, Hanna. (2014). Koulunuorisotyön käsikirja: Vinkkejä ja työmenetelmiä nuorisotyöntekijälle. Kouvola: Nuorten Kouvola. https://www.nuortenkouvola.fi/wp-content/uploads/sites/4/2024/04/koulunuorisotyö_kasikirja_web.pdf

Aluehallintovirasto (2020) Korona-avustuksilla lisää tukea ja kohtaavia aikuisia lasten ja nuorten arkeen. Tiedote 13.11.2020. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69893902> (viitattu 6.12.2022).

Aluehallintovirasto (2023) Seitsemän miljoonaa euroa kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön. Tiedote 11.1.2023. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69961992> (viitattu 4.1.2025).

Aluehallintovirasto (2024a) Jalkautuva sekä kouluissa tehty nuorisotyö on lisääntynyt kunnissa. Tiedote 21.11.2024. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/70679128> (viitattu 4.1.2025)

Aluehallintovirasto (2024b) Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön myönnettiin 5,5 miljoonaa euroa. Tiedote 15.8.2024 <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/70423483> (viitattu 4.1.2025)

Aluehallintovirasto (2025) Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävällä nuorisotyöllä lisätään yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Tiedote 12.8.2025 [Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävällä nuorisotyöllä lisätään yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, Tiedote 12.8.2025 - Aluehallintovirasto](#)

Cooper, Trudi (2018) Defining youth work: Exploring the boundaries, continuity, and diversity of youth work practice. Teoksessa Pam Alldred, Fin Cullen, Kathy Edwards & Dana Fusco (toim.) The SAGE handbook of youth work practice. Lontoo: SAGE, 3–17.

Eskola, Jari & Juha, Suoranta (2008) Johdatus laadulliseen tutkimukseen (8. p.). Tampere: Vastapaino.

Gordon, Tuula, Holland, Janet, & Lahelma, Elina (2000). Making spaces: Citizenship and difference in schools. Basingstoke, England: Macmillan Press.

Hallituksen esitys 54/2022 vp. (2022). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta / Valtioneuvosto.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, & Sajavaara, Paula (2009). Tutki ja kirjoita. 15. p. Helsinki: Tammi.

Hotokka, Mervi (2023). Työtilan merkitys koulunuorisotyössä – ”Ettei olis vaan se hunnigolle heitetty nuorisotyö”. Teoksessa A.-L. Hännikäinen-Uutela & P. Penttinen (Eds.), Koulunuorisotyö (pp. 16–33). Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4>

Humak (2023). Yhteisöpedagogi AMK 210 op OPS 2023. Humak. <https://opetussuunnitelmat.humak.fi/68179/27748/216>

Jackson, Philip W. (1990). Life in classrooms. New York: Teachers College Press.

John, Stephen (2023). Objektiivisuus tieteessä (Suom. T. Kilpeläinen). Tallinna: Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö. (Alkuperäinen teos ilmestyi vuonna 2021)

Jurvanen, Susanna & Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Laine, Sofia & Nyman-Kurkiala, Pia & Siegfriids, Anna (2021). Mitä koulunuorisotyö on? Tutkimuskatso koulunuorisotyön määritelmiin ja tavoitteisiin. Nuorisotutkimusseura ry. <https://nuorisotutkimus.fi/nakokolma75/>

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (n.d.). Nuoska – koulu- ja oppilaitosnuorisotyön osaamiskeskus (2024–2026). Viitattu 26.11.2025. <https://www.xamk.fi/hanke/osaamiskeskus-nuoska-2024-2026/>

Kiilakoski, Tomi, & Honkatukia, Päivi (toim.). (2018). Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Vastapaino.

Kiilakoski, Tomi (2011). Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo & Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi (toim.) Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 153–252.

Kiilakoski, T. (2014). Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kiilakoski, Tomi, Kinnunen, Viljami & Djupsund, Ronnie (2015). Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu; Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto.

Kivijärvi, A., Kauppinen, E., & Kiilakoski, T. & Leskinen, J. (2022). Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021. Toinen painos. Turku: Hansaprint.

Kivijärvi, Antti, Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi (toim.). (2024). Poikkeusoloista uuden kynnykselle: Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.967>

Kolehmainen, Marjo & Lahtinen, Pauliina (2014). Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Helsinki: Humak. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93302/978-952-456-174-7.pdf?sequence=1> (Viitattu 3.10.2023.)

Kolehmainen, Marjo & Lahtinen, Pauliina (2023). Kouluissa toimivien nuorisotyöntekijöiden kollektiivinen ammattialaymmärrys ja kehittävä työote. Teoksessa A.-L. Hännikäinen-Uutela & P. Penttinen (Eds.), Koulunuorisotyö (pp. 16–33). Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4>

Koskeala, Seija (2023). Koulun moniammatillinen yhteistyö -edellytyksiä, haasteita ja Hyötyjä. Teoksessa A.-L. Hännikäinen-Uutela & P. Penttinen (Eds.), Koulunuorisotyö (pp. 64–72). Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4>

Kuula, Arja (2006). Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lahelma, Elina, & Gordon, Tuula (Toim.) (2003). Koulun arkea tutkimassa: Yläasteen erot ja erilaisuudet. Helsingin kaupungin opetusvirasto.

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta 1287/2013. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2013/1287>

Liedon kaupunki (n.d.). Valomerkki pyrkii katkaisemaan päihteiden käytön heti alkuvaiheessa. <https://lieto.fi/palvelut-ja-asiointi/nuorten-palvelut/tukea-ja-apua/valomerkki-pyrkii-katkaisemaan-paihteiden-kayton-heti-alkuvaiheessa/>

Nieminen, Juha (1995). Nuorisossa tulevaisuus: suomalaisen nuorisotyön historia. Lasten keskus.

Nieminen, Juha (2007). Vastavoiman hahmo. Teoksessa Tommi Hoikkala & Petri Sellman (toim.), Nuorisotyötä on tehtävä (s. 33–54). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Nieminen, Juha, & Honkatukia, Päivi (2017). Nuorisokysymyksen rakentuminen – neljä näkökulmaa. Teoksessa Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja.

Nieminen, Juha (2023). Koulu- ja oppilaitostyö nuorisotyön professionaalisenä pyrkimyksenä. Teoksessa A.-L. Hännikäinen-Uutela & P. Penttinen (Eds.), Koulunuorisotyö (pp. 16–33). Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4>

Nuorisolaki 72/2006 (2006). Finlex: Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex Data Bank.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisolaki 1285/2016 (2016). Finlex: Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex Data Bank.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>

Nuorisotutkimusseura (2024). Pitkäkestoisella koulunuorisotyöllä voidaan vähentää koulu-
kiusaamista. <https://nuorisotutkimus.fi/pitkakestoisella-koulunuorisotyolla-voidaan-vahentaa-koulukiusaamista/> (Viitattu 9.11.2025)

Opetushallitus (n.d.). Ammatillisten perustutkintojen tutkinnon osat. ePerusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/7823348/tutkinnonosat>

Opetushallitus (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetus-
hallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Viitattu 2.2.2025.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö “OKM” (2020a) Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan
ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162007>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2020b). Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma
2020–2023: Valtionapukelpoisten nuorisualan osaamiskeskusten valinta. Helsinki: Opetus- ja
kulttuuriministeriö.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). Perusopetuksen sitouttavan koulu yhteistyön toiminta-
mallin kehittäminen (Hanke OKM021:00/2021) <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM021:00/2021>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2024). Vahvistetaan nuorten hyvinvointia monialaisin toimen-
pitein: Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO) 2024–2027. Valtio-
neuvoston julkaisuja. ISBN 978-952-263-942-4.

Paju, Petri (2011). Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena ti-
lana. Helsinki: Hakapaino.

Pollard, Andrew (1984). Goodies, jokers, and gangs. Teoksessa Martyn Hammersley & Peter Woods (toim.) *Life in School. The sociology of Pupil Culture*. Milton Keynes: Open University Press, 238-254.

Rautalin, T. (2024). Aineenopettajat ryhmänohjaajina: kerronnallinen tutkimus ryhmänohjaajina toimivien aineenopettajien ammatti-identiteetistä. *Acta Universitatis Ouluensis. E, Scientiae rerum socialium*, 235. Oulun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202410116275>

Robson, Colin (1995). *Real world research. A resource for social scientists and practitioner-researchers*. 5. painos. Oxford: Blackwell.

Salmivalli, Christina (2010). *Koulukiusaamiseen puuttuminen: kohti tehokkaita toimintamalleja*. PS-Kustannus.

Sinisalo-Juha, Eeva (2024). *Nuorisotyöntekijä ihmisoikeuskasvattajana (Väitöskirja, Tampereen yliopisto)*. Turku: Nuorisotutkimusseura.

Tolonen, Tarja (2001). *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolen arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Valtioneuvosto (2023). *Vahva ja välittävä Suomi. Petteri Orpon hallituksen ohjelma*. Helsinki: Valtioneuvosto.

Valtioneuvosto (2023/2024). *Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodeksi 2024 – Yksityiskohtaiset perustelut: Osaamiskeskustoiminta, momentti 51*. <https://budjetti.vm.fi/indox/sialto.jsp?year=2024&lang=fi&maindoc=/2024/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&id=/2024/tae/hallituksenEsitys/YksityiskohtaisetPerustelut/29/91/51/51.html>

Verke (2021). Kunnallisen nuorisotyön digitalisaatio 2021. Verke. <https://tietoanuo-rista.fi/wp-content/uploads/2025/03/Kunnallisen-nuorisotyön-digitalisaatio-2021-selvitys.pdf>

Willis, Paul (1984). Koulun penkiltä palkkatyöhön. Miten työväenluokan nuoret saavat työväenluokan työt? Alkuteos (1977) Learning to labour. How working class kids get working class jobs. Tampere: Vastapaino.

Woods, Peter (1986). Inside schools. Ethnography in Educational Research, London & New York: Routledge & Kegan Paul.

Yli-Luoma, Pertti V. J. (2001). Ohjeita opinnäytetyön tekemiseen. Sipoo: International Multimedia & Distance Learning.

7 Liitteet

Liite 1

Haastattelurunko - koulunuorisotyöntekijät

Taustatiedot

- Kunnan asukasmäärä? Kuinka monta yläkoulua kunnassa on?
- Kuka/ketkä tekevät koulunuorisotyötä? Millä koulutuksella? Minkä organisaation alaisena? Kuka johtaa työtä?
- Toimiiko koulunuorisotyöntekijä myös nuorisopalveluiden vapaa-ajan toimissa?
- Kuinka monta oppilasta on koulu(i)ssa?
- Onko koulunuorisotyö hanke vai vakinaista toimintaa? Onko jatkosta tietoa?
- Kuinka monta koulua/ koulunuorisotyöntekijä?
- Minkälainen historia koulunuorisotyöllä on kunnassasi ja koulussasi?
- Minkälaista yhteistyötä koulun ja nuorisopalveluiden välillä oli ennen sitä?

Koulunuorisotyön tavoitteet

- Onko koulunuorisotyölle määritelty virallisia tavoitteita? Mitä ne ovat? Kuka ne on määritellyt?
- Mikä on omasta mielestäsi koulunuorisotyön tärkein tehtävä?
- Miten työtä seurataan/arvioidaan?
- Onko tavoitteisiin päästy?
 - o Mikä siihen on vaikuttanut?

Koulunuorisotyön rooli ja hyöty

- Millainen rooli koulunuorisotyöntekijällä on koulussa?
- Minkä tahojen kanssa koulunuorisotyöntekijä tekee yhteistyötä koululla?
- Mitkä työmuodot ovat erityisen toimivia?
- Millaista työtä tehdään? Mitä tehtäviä koulunuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu?
- Kuka/mitkä tahot ovat määritelleet työtehtävät?
-

Koulunuorisotyön onnistumisen avaimet

- Onko koulunuorisotyö mielestäsi onnistunut kunnassasi?
 - o Perustelee vastauksesi.
 - o Minkä ajattelet johtaneen onnistumiseen/epäonnistumiseen?
- Mikä on edesauttanut eniten onnistumista/epäonnistumista?
- Miten koulunuorisotyö voisi toimia paremmin kunnassasi?

Ryhmähaastattelun runko - rehtorit

Koulunuorisotyön tavoitteet

- Onko koulunuorisotyölle määritelty virallisia tavoitteita? Mitä ne ovat? Kuka ne on määritellyt?
- Mikä on omasta mielestäsi koulunuorisotyön tärkein tehtävä?
- Miten työtä seurataan/arvioidaan?
- Onko tavoitteisiin päästy?
 - o Mikä siihen on vaikuttanut?

Koulunuorisotyön rooli ja hyöty

- Millainen rooli koulunuorisotyöntekijällä on koulussa?
- Minkä tahojen kanssa koulunuorisotyöntekijä tekee yhteistyötä koululla?
- Mitkä työmuodot ovat erityisen toimivia?
- Millaista työtä tehdään? Mitä tehtäviä koulunuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu?
- Kuka/mitkä tahot ovat määritelleet työtehtävät?

Koulunuorisotyön onnistumisen avaimet

- Onko koulunuorisotyö mielestäsi onnistunut kunnassasi?
 - o Perustele vastauksesi.
 - o Minkä ajattelet johtaneen onnistumiseen/epäonnistumiseen?
- Mikä on edesauttanut eniten onnistumista/epäonnistumista?
- Miten koulunuorisotyö voisi toimia paremmin kunnassasi?

Luettelo kuvioista ja taulukoista

- Taulukko 1 Aluehallintovirastojen jakamat valtionavustukset koulu- ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä varten
- Taulukko 2. Tiivistelmä nuorisotyön perustehtävistä ja niiden kuvauksista
- Taulukko 3. Tiivistelmä nuorisotyötä yhdistävistä piirteistä
- Kuva 1. Koulunuorisotyön vuorikiipeilyvertaus